

X. Megelőző és nyomozó szolgálat egyes különleges eseteiben való eljárás.

78. §. Les.

471. Lesnek azt a szolgálati ténykedést nevezzük, mikor a csendőr valamely folyamatban levő vagy bekövetkezhető eseményt, jelenséget, továbbá egyes személyeket, tárgyakat vagy terepet észrevétlenül megfigyel.

A lest rendszerint az őrsparancsnok írja elő. A fél órán felüli lest az őrjárat tartamához hozzá kell adni.

Indokolt esetben a járőrvezetőnek jogában áll saját kezdeményezéséből lest tartani vagy a les előírt idejét meghosszabbítani. Saját kezdeményezésből fél órán túl tartott les esetében, a járőrvezető az őrjárat tartamát megfelelően meghosszabbíthatja.

Három óránál hosszabb lesre külön járőrt is lehet vezényelni.

Mindig figyelembe kell azonban venni, hogy a csendőr télen és rossz időjáráskor nem védett helyen sokáig egy helyben nem maradhat.

A les előírásánál annak célját, helyét és idejét röviden mindig meg kell jelölni. A hely közelebbi megválasztása a járőrvezetőre hárul, mert csak ő tudja megállapítani, hogy az előírt hely melyik pontja a legcélszerűbb a les megtartására.

472. A lest kitartással, türelemmel és éberséggel kell megtartani.

Ötletszerűen, minden különösebb indok vagy cél nélkül tartott lesnek gyakorlati értéke nincs. Lest csak indokolt esetben lehet elrendelni. Ilyen esetek lehetnek például: ha egy községben a lopások, betörések napirenden vannak; ha valamely egyént azzal gyanúsítanak, hogy éjjente lopni jár, hogy gyanús egyénekkal áll összeköttetésben, akikkel éjjel szokott érintkezni;

ha valakinek házában gyanús összejöveteleket tartanak; pályaudvarokon, ha a vasúti kocsikat rendszeresen fosztogatják; ha az őrs készülő bűncselekményről és annak színhelyéről értesül; ha gyanítható, hogy valamely körözött egyén éjjente hazajár stb.

Lehetnek esetek, hogy egész éjjel vagy több egymás után következő éjjel, esetleg több járőrnek is, különböző helyeken kell ugyanabból a célból lest tartania. Az esetleges eredménytelenség miatt elcsüggedni nem szabad, hanem, ha eredményre kilátás van, a lest folytatni kell.

Arról, hogy a csendőr lest tart, senkinek sem szabad tudnia. A les helyét észrevétlenül kell elfoglalni és annak tartama alatt mindent kerülni kell, ami a csendőr ottlétét elárulhatná vagy a les eredményét megghiúsíthatná.

473. A járőr tagjai a les tartamára egymástól el is távozhatnak, de csak olyan távolságra, hogy szükség esetében egymással érintkezhessenek és egymásnak azonnal segítségére siethessenek. Hosszabb ideig tartó lesnél a járőr tagjai egymást felválthatják.

Kedvezőtlen időjárás esetében és más alkalmas hely hiányában fedett helyről is lehet lest tartani.

A les eredményét az őrsparancsnoknak mindig be kell jelenteni. A les alatt észlelteket, ha azonnal való közbelépésre indokul nem is szolgálnak, de később felhasználhatók, tudomásulvétel és esetleg előjegyzés végett az őrs valamennyi tagjával közölni kell.

Ha a les folyamán valakit tettenérni sikerült, ezt az eredményt a tettenért elfogásával (feltéve, hogy az elfogás feltételei egyébként fennforognak) és a bűnjelök azonnali őrizetbevételével ki kell aknázni. (A jelen utasítás megfelelő §-ai a tettenért egyénnel szemben az elfogás, személymotosítás és házkutatás jogát kiterjesztik.)

79. §. Vasútbiztosítás.

474. A vasútbiztosítás célja valamely vasútvonal fokozott ellenőrzése, hogy a vonat vagy utasai ellen elkövetni szándékolt közveszélyes cselekmények és erő-

szakosságok meggátoltassanak s így a vonat akadálytalan áthaladása biztosítva legyen.

A vasútbiztosítást az osztályparancsnokságok útján esetről-esetre a kerületi parancsnokság rendeli el.

A vasútbiztosításra az osztályparancsnokság a 18. melléklet szerint állandó tervezetet készít, amelybe a parancsnokság területén áthaladó összes vasúti vonalakat felveszi annak megjelölésével, hogy adott esetben melyik örs a vonal mely kilométer-szelvényeit s mely műtárgyait tartozik biztosítani, továbbá, hogy ellenőrző járőröket mely örsök mely vonalrészre vezényelnek és hogy a kirendelt tiszt részére a jelentéseket melyik állomásra kell leadni. Az ezekre vonatkozó és állandó érvényű intézkedéseket az érdekelt örsöknek ki kell adni.

A vasútbiztosító szolgálatra az osztályparancsnokság nemcsak azokat az örsöket veheti igénybe, melyeknek körletén a biztosítandó vasúti vonal áthalad, hanem mindazokat a közeli örsöket is, amelyek járőreiket három-négy óra alatt a biztosítandó vonalra vezényelni képesek és távbeszélő-állomásuk van.

475. A tervezet összeállításánál elvül szolgáljon, hogy nyílt terepen egy 2 főből álló járőrnek legfeljebb 2 km-nyi távolság legyen a felügyeleti területe. Fedett terepen a járőrök, ha szükséges, sűrűbben is felállíthatók. Fontosabb műtárgyak: alagutak, nagyobb hidak stb. őrzésére külön járőröket kell vezényelni, amelyek a vonat elhaladásáig helyüket legfeljebb csak a közeli fedett terep átkutatása végett hagyhatják el. A vasútállomásokra, valamint forgalmasabb útvonal mellett fekvő őrházakhoz szintén járőröket kell felállítani, amelyekre ugyanazok a tennivalók hárulnak, mint általában a vasútügyeletet teljesítő járőrre.

A mozgó járőrök nappal elváltan portyáznak akként, hogy a felügyeleti terület egyik felét a járőrvezető, a másikat a járőrtárs járja be. A sötétség beálltával a járőrök tagjai együttesen portyáznak. Kötelesek a nekik kiutalt vonalrészben a pályatestet megvizsgálni, gyanús egyéneket igazoltatni, illetőleg a pályatesttől távol tartani, a vasútvonal megrongálása esetében erről a kirendelt tisztnek jelentést tenni és egyidejűen a legközelebbi pályőrzt is értesíteni, a vonat áthaladását pedig

— mindaddig, amíg a pályát rendbe nem hozták — megakadályozni. A vonat ellen intézhető erőszakos cselekmények meggátolása végett, különösen ott, ahol a vasútvonal fedett terepen halad keresztül, a vasútvonal környékét is át kell portyázni s az ott tartózkodó gyanús egyéneket el kell távolítani.

A vasútbiztosítás tartamára minden 6 km.-nyi vonalra egy ellenőrző járőrt kell kiküldeni. E járőrök feladata a nekik kiutalt vasútvonalat leportyázni, a mozgó, álló és vasútügyeleti szolgálatot teljesítő járőröket ellenőrizni, az észleletekről a kirendelt tisztnek jelentést tenni.

Minden 50 főnyi legénység után parancsnoklás és ellenőrzés céljából egy tisztet kell kivezényelni. A tiszt felügyeleti körletében jelentésgyűjtő állomást jelöl ki, amellyel az érintkezést fenntartani köteles.

476. A vasútbiztosító járőrök a biztosítandó vonat közeledésekor a vonalrész, műtárgy, vasútállomás (őrház) leginkább veszélyeztetett pontján állanak fel. A vonat áthaladásakor, ha azon az államfő vagy idegen államfő utazik, a járőrök puskával tisztelegni kötelesek.

A járőrök a vasútbiztosító szolgálattal a biztosítandó vonat áthaladása előtt 3—4 órával korábban kezdik meg s ha a vonat áthaladt, a kirendelt tisztnek távbeszélőn tett jelentés után örseikre külön parancs bevárása nélkül bevonulnak.

80. §. Átkutatás.

477. Az átkutatás (razzia) célja valamely területen tartózkodó gyanús, körözött stb. egyének felkutatása, igazoltatása, indokolt esetben elővezetése (elfogása) és ezáltal az átkutatott területnek az ilyen egyénektől való megtisztítása. Ebből következik, hogy átkutatásnak csak olyan községekben vagy területeken van értelme, ahol gyanús vagy körözött egyének tapasztalat szerint vagy gyaníthatóan nagyobb számban tartózkodnak és ahol azoknak az illetékes örsök által egyénenként való állandó ellenőrzése bármi oknál fogva akadályokba ütközik (pl. nagyobb gyártelepekkel, nagy idegenforga-

lommal biró községek és ezek környéke, rejtekhelyül alkalmas félreeső tereprészek, erdők, nádasok stb.).

Az átkutatás az elkobzás alá eső tárgyak felkutatására és őrizetbe vételére is kiterjedhet.

Ha átkutatás közben házkutatás szükségessége merül fel, akkor a jelen utasítás 70. §-a mértékadó. Ilyen alkalommal mindig gondoskodni kell arról, hogy községi közegek, mint bizalmi egyének rendelkezésre álljanak.

A csendőrség működési területének különleges viszonyainál fogva az éjjeli átkutatás rendszerint nem nyújt megfelelő eredményre kilátást, épen ezért a rendelkezésre álló erőhöz képest egyszerre csak akkora területet kell átkutatni, amelyen az átkutatás reggeltől estig befejezhető.

Az átkutatás egy vagy több községre, vagy valamely meghatározott területre terjed ki.

478. Az átkutatás csak akkor eredményes, ha meglepetésszerűen történik, ezért minden előkészület titokban vagy legalább is leplezve kell megtenni. Ha az átkutatást nagyobb csendőrségi erő végzi, ezt az erőt az átkutatást megelőzően az átkutatandó községeken vagy területen kívül kell elhelyezni, illetőleg gyülekeztetni.

Városok külső területén és környékén az átkutatást az állami rendőrséggel egyetértésben és úgy kell megtartani, hogy a városok belső és külső területe, illetőleg környéke egyidejűen kutattassék át, ez azonban nem zárja ki azt, hogy saját működési területén a csendőrség, ha szükségesnek látja, önállóan is tartson átkutatást.

Célszerű, ha az átkutatásnál a közigazgatási vagy az állami rendőrségi hatóságnak egy önálló intézkedésre jogosult, kiküldött tagja is jelen van, aki az elfogott vagy elővezetett egyénekekkel szemben a hatósági intézkedéseket már a helyszínén megteszi.

479. Az átkutató járőrök feladata az átkutatott területen talált gyanús egyéneket igazoltatni, gyanús helyeket átkutatni, valamennyi szállodát és a nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló s a büntettek rejtekhelyül szolgáló helyeket ellenőrizni, gyanús tárgyak holszerzését igazoltatni és végül az elkobzás alá eső tár-

gyakat felkutatni és őrizetbe venni. Egyéb közbiztonsági természetű szolgálatokat az átkutatás tartama alatt csak annyiban kell teljesíteni, amennyiben a késedelem veszéllyel jár, különben a tett észleleteket vagy vett feljelentéseket további eljárás végett az illetékes őrsparancsnoksággal kell közölni.

480. Saját őrsállomásán, illetőleg örskörletében az őrsparancsnok az átkutatást saját kezdeményezéséből is bármikor elrendelheti. Ebben az esetben az őrsállomást, illetőleg az örskörletet vagy ennek átkutatni szándékolt részeit a rendelkezésre álló járőrök között fel kell osztani és az ő feladatukként kizáróan csak az átkutató járőrök számára fentebb meghatározott tenni-valókat kell elrendelni. Ha az őrs létszáma erre nem elegendő, akkor az őrsnek az átkutatás tartamára való megerősítése végett a szárnyparancsnoksághoz kell fordulnia.

Ha az átkutatást végző legénység létszáma a 25 főt meghaladja, akkor az átkutatásról a szárnyparancsnok tervezetet készít, amelyet az osztályparancsnokság hagy jóvá. Ilyen esetben az átkutatást mindig tiszt, lehetően az illetékes szárnyparancsnok vagy helyettese vezeti, akinek működése azonban a jelen utasítás 2., illetőleg 600. pontjában foglaltakon túl nem terjedhet.

Az „Átkutatási tervezet“ (19. melléklet) összeállításánál szem előtt kell tartani, hogy csak annyi községet, illetőleg akkora területet lehet átkutatni, amely legfeljebb 80 főnyi létszámmal és legfeljebb 12 óra alatt alaposan átkutatható. Az átkutatás végrehajtásához szükséges erőt járőrökre kell felosztani és minden járőr feladatát külön-külön kell megállapítani.

481. A járőröket a következők szerint kell felosztani:

a) *Portyázó járőrök.* Feladatuk a kijelölt területet vagy községet egy közös pont felé portyázva átkutatni. Ezeknek a járőröknek az útirányát (községekben az általuk átkutatandó utcákat, tereket, stb.) pontosan meg kell jelölni. Az egyes járőrök egymástól olyan távolságra legyenek, hogy közöttük nagyobb át nem kutatott terület ne maradjon. A portyázó járőrök portyázási ideje megállapítva nincs, de — indokolt esetet

kivéve — az átkutatási tervezetben előre megállapított időre bevonulni kötelesek. A portyázó járőrök létszáma legalább két fő.

b) *Útellenőrző járőrök.* Feladatuk az átkutatandó területet vagy az abból kivezető utakat az átkutatás tartama alatt egy ponton állva ellenőrizni. Létszámuk rendszerint két fő.

c) *Vasútügyeleti járőrök.* Feladatuk az átkutatandó területen vagy annak közelében levő vasútállomásokon az átkutatás tartama alatt vasútügyeleti szolgálatot teljesíteni és az átkutatandó területről esetleg vasúton menekülni szándékozó veszélyes vagy gyanús egyéneket feltartóztatni. Létszámuk rendszerint két fő.

d) *Fogolyátvevő járőrök.* Feladatuk a többi járőr által elfogott vagy elővezetett foglyokat átvinni és a gyűjtőhelyre továbbítani, hogy a többi járőrt a foglyok kísérése a szolgálatától hosszabb időre el ne vonja. Ilyen járőröket előre meghatározott helyeken és csak akkor állítunk fel, ha az átkutatás nagyobb területre terjed ki és így a járőröknek a foglyokat nagyobb távolságra kellene kíséreniük. A fogolyátvevő járőrök létszáma rendszerint négy fő.

e) *Ellenőrző járőrök.* Feladatuk az a)–d) alatt felsorolt járőröket ellenőrizni. Átlag minden négy-öt járőrre egy ellenőrző járőrt kell számítani. Az ellenőrző járőrök létszáma mindig két fő legyen.

Minden járőr számára a felállítási helyet, melyet az átkutatás megkezdésének időpontjában elfoglalni, illetőleg ahonnan kiindulva szolgálatát megkezdeni köteles, pontosan meg kell jelölni.

Az átkutatást minden járőr ugyanabban az időpontban kezdi meg. A járőröket olyan sorrendben, ahogy a tervezetben vannak felsorolva, folytatóan meg kell számozni.

482. A tervezetben meg kell továbbá jelölni:

a) *Az elosztóhelyet,* nevezetesen azokat az átkutatandó területen kívül fekvő helyeket, ahová az átkutatásra kirendelt vagy összpontosított legénység az átkutatást megelőzően gyülekezni és ahonnan kiindulási helyére járőrönként széttaszni köteles. Ezeket az elosztóhelyeket lehetőleg úgy kell megállapítani, hogy az

átkutatást megelőzően minden ellenőrző járőr az általa ellenőrzendő járőrökkel együtt legyen és ezeket tenni-valóikra kioktathassa.

b) *A felállítási és kiindulási pontokat,* amelyeket az egyes járőrök az átkutatás megkezdésének időpontjában elfoglalni, illetőleg amelyekről kiindulva szolgálatukat megkezdeni kötelesek.

c) *A gyűjtőhelyet,* ahová a foglyokat kísérik, ahol az átkutatást vezető parancsnok, valamint az esetleg megjelenő közigazgatási (állami rendőrségi hatósági) tag tartózkodik és ahová az átkutatás befejezése, illetőleg a megállapított idő letelte után valamennyi járőr bevonulni köteles. A gyűjtőhelyen néhány főnyi tartalékot készülségben kell tartani.

A tervezetben a fentiekén kívül, a legénységnek az átkutatást megelőzően és azt követően való elhelyezésére és élelmezésére nézve is intézkedni kell.

483. Minden átkutatási tervezethez az átkutatandó község vagy terület vázlatát kell csatolni, amelyen a járőrök elosztó, kiindulási és felállítási helyét, valamint a gyűjtőhelyet fel kell tüntetni.

Az átkutatáshoz elsősorban a csendőriskolát kell igénybe venni, de törekedni kell arra, hogy a portyázó járőrök egy-egy tagja az illetékes őrsről vezényeltessék, vagy legalább a helyi viszonyokkal ismerős legyen. Egy és ugyanazon tervezet szerint megfelelő időközökben több átkutatást is lehet tartani.

Az átkutatásra kivezényelt legénységet a tervezet szerinti elosztásban az elosztó helyekre úgy kell irányítani, hogy oda túlkorán meg ne érkezzék.

484. Az ellenőrző járőrök vezetőit a parancsnok, a többi járőrt az ellenőrzők az átkutatást megelőzően kioktatják és az átkutatási tervezetnek rájuk vonatkozó kivonatával ellátják. A járőröknek az elosztóhelyen való eligazítása és felállítási helyükre való elindítása az ellenőrzők feladata.

Az átkutatás kezdetének és befejezésének időpontját a parancsnok állapítja meg.

Az átkutatás eredményét a parancsnok az osztályparancsnokságnak bejelenteni köteles. Ha azonban az

átkutatást az őrsparancsnok a saját hatáskörében rendelte el és teljesítette, akkor az eredményről csak a szárnyparancsnokságnak tesz jelentést.

81. §. Határszéli szolgálat.

485. A határszéli szolgálat rendszeres ellátására a csendőrség nincs hivatva. A határszélen és annak közelében elhelyezett csendőrörsök azonban a határvonal felügyeletében — hivatásszerű tennivalóik ellátása mellett — résztvenni kötelesek.

Határszélinek azt az őrsöt kell tekinteni, amelynek körlete a határvonalig terjed, vagy, amelynek laktanyája a határvonaltól légvonalban 5 kilométerre vagy ennél közelebb fekszik.

Ott, ahol a létszámviszonyok, valamint a közbiztonsági viszonyok megengedik, a határvonalat mind éjjel, mind nappal lehetően gyakran kell leportyázni, sőt ebből a célból megfelelő külön őrzőjáratokat is össze lehet állítani.

A határszél leportyázása alatt nem azt kell érteni, hogy a csendőrnek mindenütt magán a határvonalon kell haladnia, hanem azt, hogy a csendőr a határvonal közelében ott portyázzék, ahonnan a határvonalra jó kilátása van és ahol leginkább fordulhatnak meg emberek.

486. A határvonalon portyázó csendőr kötelessége a határvonal jogosulatlan átlépését, árúk, fegyverek vagy államellenes nyomtatványok átcsempészését, az állami berendezések, határjelek stb. megrongálását és a kémkedést megakadályozni, illetőleg az ilyen és más büntetendő cselekmények tetteit elfogni vagy elővezetni és az illetékes hatóságnak átadni.

A határvonalon és annak közelében célszerű gyakran lest tartani.

Az ugyanitt fekvő községekben az idegenrendészetre különös figyelmet kell fordítani. Az ilyen helyeken talált idegen egyéneket minden szolgálat alkalmával ellenőrizni, illetőleg igazoltatni kell. Gyanús idegen egyének felkutatása végett pedig időnkint átkutatás is tartható.

487. Határátlépő állomásokon teljesítendő állandó szolgálatra, valamint útlevelek és határátkelési igazolványok rendszeres ellenőrzésére vagy ily ellenőrzésnél való közvetlen közreműködésre a csendőrséget csak a belügyminiszter engedélyével lehet alkalmazni.

A határszéli szolgálatot rendszeresen ellátó szervezetekkel szoros kapcsolatot kell fenntartani.

A határszélen szolgálatot teljesítő csendőrök különleges fegyverhasználati jogát a jelen utasítás 49. §. 330. pontjának 8. és 9. alpontja szabályozza.

82. §. Helyi rendészeti ügyekben való eljárás.

488. Azokat az ügyeket, amelyekben törvény, rendelet vagy szabályrendelet értelmében a rendészeti, intézkedési, végrehajtási és ellenőrzési jog, illetőleg kötelesség a helyhatóságot (községi előljáróságot) illeti meg, helyi rendészeti ügyeknek nevezzük.

Helyi rendészeti ügyekben a csendőrség csak felügyelő és a községi közegeket támogató tevékenységet van hivatva kifejteni, mert a helyi rendészet kezelése elsősorban a község feladata, amely azt saját közegei által végezteti.

489. Helyi rendészeti ügyekben a csendőrség felügyelő tevékenysége abban áll, hogy ellenőrzi, vajjon a helyhatóság a szükséges intézkedéseket megtette-e, illetőleg, hogy az ellenőrzést kellőképpen fogantatosítja-e. Ha tehát a csendőr a helyi rendészeti intézkedések vagy ellenőrzés hiányosságát, az idevonatkozó törvények, szabályok vagy rendeletek áthágását vagy mellőzését veszi észre, erről a községi előljáróságot az őrsparancsnokság útján szóval vagy írásban értesítse. Ha a községi előljáróság ilyen bajok orvoslására hajlandónak nem mutatkozik, vagy késedelmet tanúsít, erről az őrsparancsnokság a szárnyparancsnokság útján a közigazgatási hatóságnak tegyen jelentést.

Ha valaki a helyhatóság intézkedéseinek nem tesz eleget és ezáltal kihágást követ el, az illetővel szemben a csendőr önállóan eljárni köteles.

A csendőrnek saját őrskörletén kívül helyi rendészeti ügyekbe beleavatkozni nem szabad.

Abból a célból, hogy az őrök és járőrei a felügyeleti területükre vonatkozóan kiadott rendeleteknek vagy szabályrendeleteknek a helyi rendészetet érintő rendelkezéseivel mindig tisztában legyenek, az őrparancsnokságokat a vármegye hivatalos lapjával el kell látni.

83. §. Jövedéki kihágások esetében való eljárás.

490. A jövedéki kihágások üldözése elsősorban a pénzügyi közegek feladata, akiket a csendőr ebben az eljárásukban támogatni köteles. A csendőr csupán abban az esetben jár el önállóan, ha valakit dohány- vagy határvámjövédéki kihágáson (csempészetten) ér tetten, de ilyenkor is csak a legszükségesebb nyomozási cselekményeket teljesíti.

Jövedéki kihágásokat felhívásra nyomozni nem szabad.

491. Ha a csendőr valamely jövedéki kihágás elkövetéséről értesül, vagy ha nála e miatt valakit feljelentettek, ezt a nélkül, hogy a nyomozást megejtené, őrparancsnokának bejelenti.

Az őrparancsnok erről vagy a nála közvetlenül tett szóbeli feljelentésről, a jövedéki eljárás lefolytatása végett, a legközelebbi pénzügyőri szakaszt értesíti. Az ilyen tárgyú átiratnak a feljelentő és a feljelentett nevét, foglalkozását és lakását, valamint a jövedéki kihágás tényálladékát magában foglaló cselekmény rövid leírását kell tartalmaznia.

Az őrparancsnok valamely jövedéki kihágás tárgyában az őrre érkezett írásbeli feljelentéseket minden további eljárás nélkül a pénzügyőri szakaszhoz teszi át.

492. Ha a csendőr valakit dohány- vagy határvámjövédéki kihágáson (csempészetten) tettenér, köteles az esetről tényleírást szerkeszteni és azt az őrizetbe vett tétessel és a bűnjellekkel együtt dohány jövedéki ügyekben a legközelebbi pénzügyőri szakasznak, — határ vámjövédéki kihágási ügyekben a legközelebbi vámhivatalnak átadni. A tényleírásban az őrizetbe vett tárgyakat, ezek szállítási és csomagolási módját,

valamint a kihágás palástolására alkalmazott eljárást le kell írni.

Ahol vámhivatal nincs, vagy ha élő állatokról, továbbá olyan tárgyakról van szó, amelyek romlandók vagy amelyeknek őrzése vagy fenntartása a vizsgálati eljárás befejezéséig tetemes költségeket okozna, a községi előljáróshoz kell fordulni, amely köteles ezeket átvenni.

A tényleírás mintáját a 20. melléklet, a szerkesztésére vonatkozó irányelveket pedig a 20. a) melléklet tartalmazza.

84. §. Nemzetközi jellegű bűncselekmények esetében való eljárás.

493. Nemzetközi büntetéseket általában azokat a büntetéseket kell tekinteni, akik tevékenységüket több állam területére is kiterjesztik, illetőleg, akik olyan bűncselekményeket követnek el, amelyek több állam érdekeit, vagy általában az államok közötti gazdasági forgalom érdekeit veszélyeztetik.

494. Nemzetközi jellegű bűncselekményeknek általában azokat a súlyosabb bűncselekményeket kell tekinteni:

a) amelyek hatása az ország határain túl terjed, vagy amelyek, mint közönséges bűncselekmények valamely idegen állam gazdasági érdekei ellen irányulnak. Ilyenek: minden pénzhamisítás, bélyeghamisítás, értékpapir- és csekkhamisítás, sorozatosan elkövetett nagyobb szabású csalás (szélhámosság);

b) amelyeknek tetteséről vagy részeséről megállapítást nyer vagy alapos indokból fel lehet tételezni, hogy állandó tartózkodási helyének országán kívül eső helyeken, vagy több állam területén követett vagy követ el bűncselekményeket;

c) amelyeknek tettese vagy gyanúsítottja olyan szokásos büntetett, akit közönségesen is „nemzetközi” jelzővel szokás megjelölni (nemzetközi szélhámosság, házasságszedelgő, vasúti, szálloda-, bank-, zseb- stb. tolvaj, leánykereskedő, hamiskártyás stb.);

d) amelyeknek tettese vagy részese megszökött és feltehető, hogy külföldre menekült, vagy ha külföldi állampolgár, vagy röviddel azelőtt külföldről jött.

495. A nemzetközi büntetéseket és a nemzetközi jellegű bűncselekményeket külföldi nemzetközi nyilvántartó központok is nyilvántartják, hogy így az egyes államok hatóságainak a nemzetközi büntetéseket üldözését akkor is lehetővé tegyék, ha a tettes más ország területére menekült.

A nemzetközi bűnügyi nyilvántartás szerveivel való közvetlen érintkezés az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal feladata. A csendőrség kötelessége tehát minden olyan bűncselekményről, amelyet a fentiek alapján nemzetközinek lehet minősíteni, továbbá nemzetközi büntetéseket felbukkanásáról, elfogásáról és megszökéséről a szárnyparancsnokság útján ezt a hivatalt értesíteni.

Az értesítésnek tartalmaznia kell: a bűncselekmény tömör leírását, a gyanúsított nevét, személyi adatait, személyleírását vagy ezek helyett az egyébként ismertes olyan körülményeket, amelyek alapján a gyanúsított vagy tettes azonosítása lehetséges. Ha a gyanúsított fényképe megszerezhető, az értesítéshez azt is csatolni kell s ha pedig a tettest elfogták, ujjlenyomatának lapját, lehetően 10 példányban, be kell küldeni.

Bármilyen pénz- vagy postabélyeghamisítás, nemkülönben nemzetközi forgalmú értékpapír- vagy csekkhamisítás esetében az értesítést, amelynek a hamisítvány pontos leírását is tartalmaznia kell, azonnal be kell küldeni. Ha több azonos hamisítvány áll rendelkezésre, akkor az értesítéshez azoknak egy vagy több példányát is csatolni kell. Ezt az eljárást kell követni akkor is, ha ugyanazok a hamisítványok kerülnek több ízben forgalomba.

Minden nemzetközi jellegű bűncselekmény nyomozásának befejezésével az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal a nyomozás eredményéről röviden tájékoztatni kell.

Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalhoz beszolgáltatott adatok kizáróan csak a nyilvántartás céljait szolgálják, azok beszolgáltatása tehát az örsöt nem

mentesíti azok alól a kötelességek alól, amelyeket a bűncselekmény szabályszerű kinyomozása és feljelentése, valamint a gyanúsítottal szemben való eljárás tekintetében a jelen utasítás előír.

Ha külföldi rendőrség vagy csendőrség valamely nemzetközi büntetésekre vagy nemzetközi jellegű bűncselekményre vonatkozóan az örsrel közvetlenül közöl adatokat, azokat az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalnak azonnal be kell jelenteni.

85. §. Területenkívüliséget és konzuli személyes mentességet élvezőkkel szemben való eljárás.

496. Területenkívüliséget élvező személyt még tettenkapás esetében sem lehet elfogni, nem szabad őt mint gyanúsítottat kikérdezni vagy e végből megidézni, nem szabad a birtokában vagy birlalatában lévő tárgyakat lefoglalni, ellene házkutatást vagy személymotosztást elrendelni vagy foganatosítani és általában személyes szabadságát korlátozó intézkedést tenni. Bűncselekmény elkövetése esetében a csendőrség nyomban jelentést tesz a kir. ügyészségnek, ha pedig a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó kihágásról van szó, az illetékes hatóságnak. A terhelt területenkívülisége egyébként a nyomozás lefolytatását nem akadályozza. A tényállás kiderítése és a bizonyítékok megszerzése végett szükséges kikérdezéseket (a területenkívüliséget nem élvező tettestárs, részes, sértett, tanúk stb. kikérdezését) a csendőrség mindig foganatosíthatja.

497. Területenkívüliséget élveznek:

a) a külföldi uralkodók és államfők;
b) a külföldi államok diplomáciai képviselői (pápai legátusok, nunciosok és az internuncios; nagykövetek, rendes és rendkívüli követek, meghatalmazott miniszterek, miniszterrezidensek, diplomáciai ügyvivők és a diplomáciai missziók tagjai);

c) a diplomáciai képviselők és missziók hivatalos személyzete (követségi tanácsosok, titkárok, attasék, irodai hivatalnokok és követségi futárok);

d) az a)–c) pontok alatt felsorolt egyéneknek velük együtt lakó családtagjai, továbbá a házi és szolgálta-

személyzethez tartozó egyének, ha nem magyar állampolgárok;

e) egyes nemzetközi szervek tagjai; így különösen a Hágai Állandó Választott Bíróság, az Állandó Nemzetközi Bíróság, a Nemzetek Szövetsége tagjainak képviselői és e Szövetség hivatalnokai, a trianoni szerződés alapján működő Jóvátételi Bizottság tagjai, valamint a Nemzetközi Dunabizottság kiküldöttei.

498. Személyes mentességet élveznek:

a) a főkonzulok, konzulok és alkonzulok;

b) a konzuli tisztviselők: konzuli ügyvivő, konzuli attasé, konzuli titkár, irodaigazgató és egyéb tisztviselő.

A személyes mentességet élvező egyénekre a 496. pontban foglalt rendelkezéseket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy büntett elkövetése esetében a személyes mentességet élvező gyanúsítottat is el lehet fogni, de csak akkor, ha arra feltétlenül szükség van. Az ilyen elfogásról az illetékes kir. ügyészségnek nyomban jelentést kell tenni.

499. Területenkívüliséget vagy személyes mentességet élvező egyént tanuként kikérdezni, vagy evégből őt megidézni nem szabad, de ha vallomására szükség van, a csendőrségnek a bírósághoz (rendőri hatósághoz) kell fordulnia.

A területenkívüliséget élvező személyek hivatalos helyisége és lakása, úgyszintén a konzuli irattár sérthetetlen, oda behatolni, illetőleg az ott elhelyezett tárgyakra vonatkozó bármiféle intézkedést tenni tilos.

86. §. Mentelmi jogot élvezőkkel szemben való eljárás.

500. A „mentelmi jog“ kifejezés alatt az országgyűlés (képviselőház, felsőház) tagjait hivatásuk akadálytalan gyakorlása és függetlensége érdekében megillető kétféle kiváltságot és pedig: a szorosabb értelemben vett „feleletmentességet“ és az úgynevezett „sérthetetlenséget“ kell érteni.

1. A szorosabb értelemben vett „feleletmentesség“ (felelőtlenység, szólásszabadság) szerint az országgyűlés tagját azért, amit mint olyan, — tehát hivatása köré-

ben működve s e működése közben — akár az országgyűlésen, akár azon kívül mond vagy tesz, kizáróan csakis az országgyűlés illető háza vonhatja felelősségre. Ellene tehát a kérdéses magatartása miatt semmiféle — sem polgári, sem katonai — hatóság megtorló eljárást egyáltalában nem indíthat.

2. Az úgynevezett „sérthetetlenség“ értelmében bármely, az előbbi pont alá nem eső büntetendő magatartásáért, vagyis mindazért, amit az országgyűlési tag nem mint ilyen, tehát nem törvényhozói hivatásának gyakorlása közben mond vagy tesz, csakis akkor vonható az illetékes bíróságok (hatóságok) által felelősségre és — tettenérés esetét kivéve — csakis akkor fogható el, ha az országgyűlés illető háza erre az engedélyt megadja.

501. Az országgyűlés tagja által a Házon kívül a Ház megbízása nélkül teljesített ténykedést törvényhozói működésnek tekinteni általában még akkor sem lehet, ha ez a ténykedés a törvényhozói hivatással kapcsolatos (pl. a beszámoló beszéd).

Az országgyűlési képviselő és a választott felsőházi tag mentelmi joga a választási eredmény kihirdetésének, más felsőházi tag mentelmi joga pedig a meghívólevél kézbesítésének időpontjában kezdődik s addig tart, amíg a tagság joga az országgyűlés berekesztése vagy egyéb ok miatt meg nem szűnik. Az országgyűlés működésének szünetelése (pl. az elnapolás tartama) alatt a mentelmi jog érvényben van.

A mentelmi jogról nem lehet lemondani.

502. Ha az országgyűlés tagja nem törvényhozói minőségben követ el büntetendő cselekményt, vele szemben a Ház engedélye nélkül eljárni ilyenkor sem lehet, hanem a mentelmi jog felfüggesztésének kieszközlése végett az észlelt vagy tudomásul vett büntetendő cselekményt a kir. ügyészséghez kell bejelenteni.

A mentelmi jog nem akadályozza azt, hogy a csendőr az eljárás sikerének biztosítása végett szükséges olyan nyomozati cselekményeket teljesítsen, melyeket az országgyűlés tagjának gyanúsítottként kikérdezése vagy elfogása (elővezetése) nélkül is foganatosítani lehet. Ilyen nyomozati cselekmények: a tanuk kikér-

dezése, a bűnjelek megszerzése, a bűncselekmény nyomainak biztosítása, igazoltatás stb.

A mentelmi jog védelme alatt álló egyéneket is el lehet fogni, ha őket büntett elkövetésén tettenérik.

Tettenérés esetében a terhelt személyére is kiterjedő egyéb biztosítási intézkedéseknek sincs akadályja.

Nem akadályozza a mentelmi jog a bűnvádi eljáráson kívül bármely más olyan eljárás lefolytatását sem, amely a törvényhozói hivatás szabad gyakorlását nem gátolja.

Nem szükséges a Ház előzetes engedélye az országgyűlés tagjának tanuként való kikérdezéséhez sem. Amennyiben a tanuságtétel megtagadása, vagy a megjelenés elmulasztása miatt, az országgyűlés tagjának személyes szabadságát érintő intézkedés válik szükségessé, a kir. járásbíróhoz kell jelentést tenni, amely szükség esetében a mentelmi jog felfüggesztésének kieszközlése végett a kir. ügyészséghez fordul.

87. §. Fiatalkorúakkal szemben való eljárás.

503. Fiatalkorúakkal szemben a csendőrnek különös tapintattal kell eljárnia. Az ellenük folytatott nyomozás során kerülni kell minden feltűnést és arra kell törekedni, hogy az általuk elkövetett bűncselekmények ne váljanak köztudomásúvá. Az esetleg még romlatlan fiatalkorúaknak a nyilvánosság előtt való szükségtelen meghurcolása, őket csak megátalkodottakká teszi s valamely életpályán való későbbi elhelyezkedésüket is megnehezítheti.

A fiatalkorúak által elkövetett büntettek és vétségek, valamint egyes, a közigazgatási és állami rendőrségi hatóságok hatáskörébe tartozó kihágások elbírálása a fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe tartozik, ezért ilyen cselekményeik miatt a feljelentést oda kell megtenni.

Ilyen bíróságok a kir. törvényszéknél és egyes járásbíróknál is működnek. A fiatalkorúaknak azok a kihágási ügyei, amelyekben a teljeskorúakkal szemben a rendőri hatóság ítélkezik, a rendőrbíróság-

nak, mint a fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe tartoznak.

Ha valamely fiatalkorú bűncselekménye felnőtt egyén által elkövetett bűncselekménnyel áll összefüggésben, a feljelentést csak a felnőttre illetékes bírósághoz kell megtenni.

Fiatalkorú ellen tett minden feljelentéshez a fiatalkorú születési anyakönyvi kivonatát kell csatolni, ha pedig ezt a feljelentés megtörténtéig beszerezni nem lehet, azt utólag kell beszerezni és annak a bíróságnak (hatóságnak), amelyhez a feljelentést tették, pótlóan megküldeni.

504. Ha a csendőr azt észleli, hogy valamelyik fiatalkorú eddigi környezetében erkölcsi romlásnak van kitéve, vagy züllésnek indult, erről a szükséges adatok megállapítása után, de alakszerű nyomozás megejtése nélkül a közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak és ha helyben van, a fiatalkorúak bíróságának is tegyen jelentést.

505. A fiatalkorúakat rendszerint szüleiknek, törvényes képviselőjüknek vagy annak jelenlétében kell kikérdezni, akinek háztartásában élnek. Ezt az eljárást csak akkor lehet mellőzni, ha ezek a személyek a fiatalkorú által elkövetett bűncselekményben érdekelve vannak, vagy ha jelenlétük a nyomozás érdekét veszélyezteti.

Elfogott, elővezetett vagy őrizetbe vett fiatalkorút lehetőleg a felnőttektől elkülönítve kell őrizni és kíséreni és — hacsak különös elővigyázatra szükség nincs — meg lehet engedni, hogy a fiatalkorú, községeken és lakott helyeken, — de csakis nappal — ne a csendőr előtt, hanem mellette haladjon.

Elfogott vagy elővezetett fiatalkorúakat mindig közvetlenül az illetékes fiatalkorúak bíróságának, illetőleg az illetékes közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak kell átadni.

88. §. Katonai egyénekekkel szemben való eljárás.

506. Helyőrségeken kívül a tiszti (hasonló állású) rendfokozatban nem álló katonai egyéneket a járőr

katonai rendészeti szempontból (öltözködés, magatartás stb.), valamint csapattestüktől való távollétük igazolt volta tekintetében ellenőrzi.

Helyőrségeken kívül fekvő őrsállomásokon a fentebb említett katonai egyének bármely okból való megjelenésüket s 8 napon túl való tartózkodás esetében eltávozásukat is, az illetékes csendőrőrsön jelenteni kötelesek. Közülök tehát azokat, akik a köteles jelentkezést elmulasztották, igazoltatni kell. Ha szabadságolási vagy eltávozási engedéllyel, illetőleg őket kirendelő parancsokkal nem rendelkeznek, őrizetbe kell őket venni. Ha magukat és ott-tartózkodásuk jogosultságát igazolni tudják, akkor a köteles jelentkezés elmulasztása miatt kell őket feljelenteni.

Az őrsön jelentkezett katonai egyénekről a csendőrőrségi ügyviteli szabályzat II. részében előírt nyilvántartást kell vezetni.

507. Azokat a katonai szolgálatra behívott egyéneket, akik a behívásra be nem vonultak és ennek okát igazolni nem tudják, szintén őrizetbe kell venni.

Ezenfelül a járőr (szolgálatilag fellépő csendőr) a katonai legénységi egyéneket elfogja:

- a) ha büntetlen vagy súlyos vétségen tettenéri;
- b) ha őket ilyen cselekménynek súlyos gyanúja terheli;
- c) ha garázda magaviseletükkel nyilvános botrányt idéznek elő;
- d) ha a csendőr hatáskörébe eső utasításának vagy parancsának nem engedelmességek, valamint, ha a csendőrt szidalmaznak vagy tettelesen megtámadják;
- e) ha az elfogásukra parancsot adtak;
- f) ha ilyen ellenszegülő és garázdálkodó egyének elfogására a csendőrhez a körülmények által igazolt felszólítást intéznek;
- g) ha valamely büncselekmény véghezvívése, folytatása, ismétlése, vagy büntett esetében a tettes megszökése más módon meg nem akadályozható.

Tiszteket és hasonló állásúakat csak az a), d), e) és g) alatti esetekben szabad elfogni, a többi esetben az elfogást csak tisztek által vezényelt járőrök vagy őrségek fogantathatják; más járőrök pedig csakis a

garázdálkodó valamely feljebbvalójának követelésére és közbenjárása mellett.

508. Az elfogott vagy elővezetett katonai egyéneket a legközelebbi honvéd állomásparancsnokságnak írásbeli jelentéssel kell átadni, az elfogásról pedig az illető közvetlen előljáró parancsnokságának egyidejűen közvetlen jelentést kell tenni.

509. Tényleges szolgálatban álló katonai egyén ellen a csendőrőrs vagy a járőr az illetékes katonai parancsnokságtól vett felhívás nélkül csak akkor teljesíthet nyomozó cselekményeket, ha a késedelem veszéllyel jár. (Pl. a gyanúsítottak előljáró katonai parancsnoksága nincs helyben, vagy annak intézkedését az eljárás céljára nézve lényeges hátrány nélkül bevárni nem lehet.) Minden más esetben a katonai egyének ellen tett feljelentést vagy saját észleleteit az illetékes katonai parancsnokságnak kell bejelenteni.

Katonai egyének ellen a feljelentést a szárnyparancsnokság útján és mindig az illetékes csapat- (önálló osztály- vagy intézet-) parancsnoksághoz kell tenni.

A tényleges szolgálatban álló katonai egyéneket tanuk gyanánt a csendőr bármikor kikérdezheti.

510. Ha a csendőrnek katonai épületben (hajón vagy táborban stb.) nyomozó cselekményeket (pl. kikérdezést, elfogást, házkutatást, tárgyak őrizetbevételét stb.) kell foganatosítani, e cselekményeket csakis az illető helyek parancsnokánál vagy helyettesénél történt előzetes jelentkezés és feladatának bejelentése után az utóbbi által kijelölt katonai egyén jelenlétében foganatosíthatja.

511. A csendőrt a jelen utasítás VII. fejezetében biztosított jogai általában véve katonai egyénekekkel szemben is megilletik, amennyiben a jelen § kivételt vagy a VII. fejezetben foglaltakkal ellentétes rendelkezést nem tartalmaz.

89. §. Tüzeset, vizáradás és elemi csapás esetében való eljárás.

512. Tüzevesz esetében a csendőr első kötelessége a lakosságot felriasztani, a tűzoltóságot értesíteni és a

helyszínére sietni. A tűz oltásával a csendőr ne foglalkozzék, addig azonban, amíg a tűzoltóság megérkezik, vagy az arra hivatott hatósági személy részéről intézkedés történik, gondoskodják, hogy a lakosság a tűz eloltásához lásson, maga pedig a tűzoltást vezesse.

Az intézkedésre hivatott hatósági személyt és a tűzoltóságot mindenben támogatnia kell. Különösen arra kell ügyelnie, hogy a lakosság ezek rendelkezéseit teljesítse és ha vízhordás szükséges, abban mindenki, aki erre kötelezve van, résztvegyen.

Tűzvész esetében, valamint ha veszélyeztetett házak lakóinak kilakoltatása válik szükségessé, a csendőr köteles minden veszélyeztetett házba behatolni, a lakókat a fenyegető veszélyre figyelmeztetni, a ház elhagyására felszólítani és a kilakoltatást foganatosíttatni. Kilakoltatásoknál arra kell figyelemmel lennie, hogy elsősorban a gyermekeket, betegeket vagy egyébként gyámoltalankat mentse meg.

513. Vízáradás esetében általában hasonló módon kell eljárni. Ha a vízáradás veszélye már előre megállapítható, gondoskodni kell, hogy a szükséges óvintézkedéseket idejekorán megtegyék. Ilyen intézkedések: töltések, hidak és más átkelési művek jókarba helyezése; mentő eszközök, hágsók, ladikok, csónakok, dereglyék stb. készentartása; éjjeli örködésről és a vészjel gyors megadhatásáról gondoskodás és magasabb pontok kijelölése abból a célból, hogy árvíz esetében a lakosság ingóságaival oda menekülhessen.

A töltések védelmére különös gondot kell fordítani és ezeket szükség esetében a csendőr is őrizze. A töltések és védőgátak átvágására irányuló minden merényletet meg kell akadályozni.

514. A csendőr szolgálatteljesítés közben gyakran lehet abban a helyzetben, hogy elemi csapásokat vagy hasonló szerencsétlenségeket már keletkezésükben észrevehet. Ebben az esetben kötelessége a veszély által fenyegetetteket azonnal figyelmeztetni, nekik segílyt nyújtani és intézkedni, hogy mások is segítségükre siessenek. Ilyenkor a csendőr jogosult a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében is megtenni, hogy a fenyegető veszély elháríttassék vagy következményei enyhíttessenek.

515. Mind tűzvész, mind vízáradás vagy elemi csapás esetében a csendőr arra törekedjék, hogy a rendet minden körülmények között fenntartsa és az ilyenkor rendesen beállani szokott riadalmat és fejvesztettséget megszüntesse. Különös kötelessége ezenfelül a vagyon megmentésében és megőrzésében közreműködni. A felügyeletet az elemi csapás elmúlása után is folytatni kell.

Minden ilyen esetben azonnal nyomozást kell indítani annak kiderítése végett, hogy a tűzvész vagy vízáradás miként keletkezett és annak keletkezéséért terhel-e valakit büntetőjogi felelősség. Ha ilyen felelősség senkit sem terhel, a történetekről csupán a közigazgatási hatóságnak kell jelentést tenni.

516. A tüzesetet a m. kir. központi statisztikai hivatalnak az erre a célra szolgáló űrlapon be kell jelenteni. Ez a jelentés a következőket tartalmazza: a vármegyét, járást, községet (várost), melyben a tüzeset történt, továbbá, hogy a tüzeset mikor, kinek a telkén támadt. Ha a tűzvész valamely pusztán, majorban, erdőben, tanyán vagy valamely más, községen kívül fekvő helyen történt, akkor azt a községet (várost), amelyhez az illető hely tartozik, szintén meg kell nevezni.

Az illetékes hatóságnak ezenfelül be kell jelenteni még, hogy mi és milyen kárértékben égett el, biztosítva volt-e az elégett tárgy, ha igen, mennyire és hol s a biztosítás mikor jár le.

90. §. Rendkívüli esetek bejelentése.

517. A szolgálatban álló csendőr a jelen utasítás 21. mellékletében felsorolt rendkívüli eseteket, mihelyt azokról tudomást szerez, tehát még a nyomozás megindítása előtt, köteles őrsparancsnokságának a legrövidebb úton azonnal bejelenteni.

Ezt a jelentést, ha csak lehetséges, távbeszélőn kell megtenni. Ha a közelben távbeszélő nem áll rendelkezésre, csak távirda, akkor ezt kell igénybe venni, míg abban az esetben, ha sem távbeszélő, sem távirda nincs, a jelentés továbbítására polgári küldöncöt kell felfogadni, akinek a helyhatóság által

megállapítandó díjazását az őrsparancsnokság nyugta ellenében azonnal kifizeti, az illetékes gazdasági hivatal pedig minden külön engedély nélkül a javadalmazás terhére elszámolja, illetőleg az őrsparancsnokságnak megtéríti.

A jelentést, ha küldönc továbbítja, írásban kell megtenni. A küldönc hátsólapot, vasutat, rendkívül sürgős esetben pedig egylovas előfogatot is igénybe vehet.

Ha a járőrnek megbízható és e célra kiképzett szolgálati eb áll rendelkezésére, a jelentést azzal továbbíthatja.

518. A szolgálatban álló csendőr által bejelentett, valamint az őrsparancsnok által észlelt vagy más úton megtudott rendkívüli eseteknek illetékes helyekre való azonnali bejelentése az őrsparancsnok feladata. Azt, hogy az őrsparancsnok az egyes rendkívüli eseményeket hová és milyen úton köteles bejelenteni, a 21. melléklet tünteti fel. Ebben a mellékletben a bejelentés módját jelző számjegyek a következőket jelentik:

1. A jelentést távbeszélőn kell megtenni. Ha távbeszélő rendelkezésre nem áll, a jelentést távirattal kell megtenni, ha távirat sincs, csendőrségi futárt, ha az sem állna rendelkezésre, polgári küldöncöt kell igénybe venni.

2. A jelentést távbeszélőn, ennek hiányában távirattal kell megtenni. Ez utóbbi esetben a táviratnak a legközelebbi táviratállomáshoz való továbbítására csendőrségi futárt, ennek hiányában polgári küldöncöt lehet igénybe venni.

3. A jelentést távirattal kell megtenni.

4. A jelentést írásban, szolgálati jegyen kell megtenni.

Ha a rendkívüli eseményt több, ugyanazon az állomáshelyen lévő csendőrparancsnokságnak és hatóságának kell bejelenteni, akkor a jelentést csak az illető állomáshelyen lévő legalsóbb előljáró tiszti parancsnoksághoz kell megtenni, amely azt a helyben lévő illetékes helyekre írásban azonnal továbbítja.

519. A rendkívüli esetekről szerkesztett jelentéseknek röviden tartalmazniok kell azt, hogy:

a) Hol, mikor, mi, miért és hogyan történt, kik azok a személyek, akikkel valami történt vagy akik valamit cselekedtek.

b) Ha a közhangulat nem nyugodt, rendzavarástól tartani kell-e vagy sem.

c) Milyen intézkedések tétettek vagy szükségesek.

d) Jelentések a 21-ik melléklet melyik folyószáma és pontja szerint tétettek meg.

Ha az előirt helyek valamelyikéhez jelentést tenni nem lehetett, ezt is meg kell említeni.

Fegyverhasználatról tett jelentésben jelenteni kell, hogy:

1. Ki által, ki ellen, mikor, hol, miért, szolgálatban vagy szolgálaton kívül s milyen fegyver használtatott.

2. Haláleset vagy sebesülés történt-e s az utóbbi milyen mértékű volt. (Halottakat és a súlyosan sebesülteket névszerint is fel kell sorolni).

3. Csendőregyén halt-e meg, vagy sebesült-e meg.

4. Milyen a közhangulat. Rendzavarástól tartani lehet-e és az őrs megerősítése szükséges-e.

5. Minő intézkedések tétettek vagy szükségesek.

6. Jelentések a 21-ik melléklet melyik folyószáma és pontja szerint tétettek meg.

Ha az előirt helyek valamelyikéhez jelentést tenni nem lehetett, ezt is meg kell említeni.

Ha valaki annak következtében sérült meg, hogy a csendőrnek éles kardját vagy szuronyát ösztönszerű félelemből megragadta, ez fegyverhasználatnak nem tekinthető ugyan, de azért a szárnyparancsnokságnak szintén be kell jelenteni, hogy az eset kivizsgálható legyen.

A rendkívüli esetekről szóló s különböző helyekre tett jelentéseknek egymással szószerint egyezniök kell.

520. Ha az intézkedésre hivatott parancsnokság olyan intézkedések megtételét tartja szükségesnek, amelyeket maga bármely okból meg nem tehet, azok elrendelése végett a legrövidebb úton a közvetlen előljáró parancsnokságához kell fordulnia.

Sem az őrs-, sem a szárnyparancsnokoknak nem szabad felsőbb rendelkezésre várniok, hogy a hatáskörükbe eső azokat az intézkedéseket megtegyék, amelyek a

rendkívüli esemény kinyomozása, a tettesek és részesek elfogása, a rend helyreállítása vagy a veszély vagy kár elhárítása, illetőleg csökkentése szempontjából szükségesek.

Ha az intézkedésre hivatott csendőrparancsnok bírói vagy közigazgatási (állami rendőrségi) intézkedések megtételét is szükségesnek tartja, e végből rövid úton a bírósághoz, illetőleg az illetékes közigazgatási (állami rendőrségi) hatósághoz fordul.

XI. Felszólított szolgálat.

91. §. Felhívási és megkeresési joggal bíró hatóságok és hatósági személyek.

521. A csendőrörsöket, járőröket és egyes csendőröket a jelen utasítás 64. pontjában felsorolt szolgálatokra közvetlen felhívás útján igénybevenni jogosultak:

- a) az illetékes kormánybiztos,
- b) a vármegye alispánja és az ő helyettese,
- c) a kir. bíróságok,
- d) a kir. ügyészségek elnökei és az ő helyetteseik,
- e) a vizsgálóbírák, kiküldött bírák és kir. ügyészek,
- f) az illetékes járás főszolgabírája és az ő helyettese,
- g) az állami rendőrség illetékes kerületi főkapitánya, az illetékes rendőrkapitányságok és kirendeltségek vezetői és az ő helyetteseik, de hatóságuknak csak azon területén lévő csendőrörsökkel szemben és csak azon a területen teljesítendő szolgálatokra, amelyen a közbiztonsági szolgálatot a csendőrség látja el.

h) a közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságoknak esetenként kiküldött önálló intézkedésre jogosított tagja.

A m. kir. honvédbíróságok és a katonai bűnvádi perrendtartás szerinti illetékes parancsnokok ügyészei a c) és d) alatt említett hatóságokkal egy tekintet alá esnek.

522. Sürgős esetekben — ha a késedelem veszéllyel jár — a csendőrörsöket, járőröket és szolgálatban álló egyes csendőröket is a jelen utasítás 64. pontjában előírt szolgálatok végzésére — hatáskörükön belül — közvetlenül megkereshetik:

- a) a területileg nem illetékes közigazgatási és állami rendőrségi hatóságok,

- b) a letartóztatási intézetek (fegyház, börtön, fogház, államfogház és közvetítő intézetek) igazgatóságai,
- c) vámhatóságok, belépő állomások, pénzügyi, adó-, posta-, távirdahivatalok és a vasúti állomásfőnökségek,
- d) az állami rendőrség és pénzügyőrség szolgálatban álló tagjai és ezek fölöttes hatóságai,
- e) kirendelt bírósági végrehajtók,
- f) községi előljáróságok és végül felhívhatják
- g) a m. kir. honvédség, vámőrség, folyamőrség tiszti parancsnokságai (hatóságai).

523. Minden más hatóság — valamint nem sürgős esetekben az 522. pontban felsoroltak is — olyan szolgálatokra, amelyeket a csendőrség saját kezdeményezéséből nem teljesíthet, az őrsöket csakis az illetékes főszolgabíró (állami rendőrségi hatóság) útján vehetik igénybe.

A felhívási vagy megkeresési joggal bíró hatóságok és hatósági személyek ezt a jogukat ilyen joggal nem bíró más hatóságra vagy személyekre, kivéve az 534. pont 2. bekezdésében említett személyeket, sem általánosságban, sem esetenként át nem ruházhatják.

Felhívási joggal nem bíró személyek felszólításait csupán feljelentéseknek, illetőleg kérelmeknek kell tekinteni.

92. §. A felszólított szolgálat végrehajtása. Felhívások elbírálása.

524. Azt a szolgálatot, amelyet a csendőrség felhívás vagy megkeresés folytán teljesít, felszólított szolgálatnak nevezzük.

A felhívás foganatosítására kijelölt járőr tagjainak nevét a járőrvezető megjelölésével az őrsparancsnok a felhívásra rávezeti és a felhívást az eligazításkor a járőrvezetőnek átadja.

A felhívó vagy megkereső bíróságnak vagy hatóságnak a felhívás teljesítését vagy a szolgálat eredményét csak akkor kell jelenteni, ha kifejezetten kívánja; ha pedig a felhívás vagy megkeresés bármely okból teljesíthető nem volt, ezt a felhívó hatóságnak vagy személynek az akadály megjelölése mellett mindig

be kell jelenteni. Ha a felhívó vagy megkereső hatóság valamelyik tagja az eljárás befejezésekor jelen van, a szolgálat eredményét csak szóval kell neki jelenteni, illetőleg tudomására adni. Ebben az esetben, valamint olyankor is, amikor a csendőr valamely hatósági személy mellé segédletül van kirendelve, a felhívás teljesítését az eredeti felhíváson az illető hatósági személy igazolja.

Ha az őrsöt különböző hatóságok ugyanabban az időben több szolgálatra vagy segélynyújtásra hívják fel vagy keresik meg és a rendelkezésre álló legénység ezek teljesítésére elégtelen, valamely szomszédos őrs segítségét kell közvetlenül igénybe venni. Ha erre idő nincs, akkor mindig a közbiztonsági szempontból fontosabb vagy sürgősebb szolgálatot kell előbb teljesíteni.

525. A szárnyparancsnok kötelessége annak ellenőrzése, hogy a csendőrséget, a feladatát nem képező vagy meg nem engedett szolgálatra igénybe ne vegyék, ezért minden felhívást és megkeresést a csendőrségi ügyviteli szabályzatban előírt módon és időben, utólagos láttamozás végett, hozzá fel kell terjeszteni.

Ha az őrsparancsnokságot vagy a járőrt valamely hatóság vagy hatósági személy olyan szolgálatra hívja fel, melynek teljesítése az őrsparancsnok (járőrvezető) véleménye szerint nem a csendőrség feladata, vagy amelynek végzése kifejezetten tilos, akkor idevonatkozó aggályát az őrsparancsnokság az eredeti felhívás felterjesztése mellett a szárnyparancsnokságnak bejelenti és ennek döntéséig a felhívás teljesítését felfüggeszti.

Csupán alakilag kifogásolható felhívásokat elbírálás végett csak teljesítésük után kell felterjeszteni. Ugyanígy kell eljárni minden aggályos felhívással, ha a szárnyparancsnok döntésének kikérésére idő nincs és a felhívás alapján teljesítendő szolgálat elhalasztásából kár vagy hátrány származnék.

A szárnyparancsnok a hozzá fölterjesztett aggályos felhívásokat a jelen utasítás 13. §-ában foglaltak alapján azonnal elbírálni, döntéséről a felhívó hatóságot és az érdekelt őrsparancsnokságot értesíteni, az ügyre vonatkozó összes iratokat pedig utólagos jóváhagyás végett szolgálati úton a kerületi parancsnokság-

hoz felterjeszteni köteles. Ha a kerületi parancsnok a szárnyparancsnok döntésével egyetért, az iratokat láttamozás és jóváhagyás után a szárnyparancsnokságnak visszaadja, ellenkező esetben a döntést megváltoztatja és ezt — indokaival együtt — mind a felhívó hatósággal, mind az érdekelt szárnyparancsnoksággal közli.

Az őrsparancsnokság a szárnyparancsnokság döntését sürgős esetben rövid úton — távbeszélőn — is kikeresheti, a felhívást azonban ilyen esetben is utólag fel kell terjeszteni és a döntést utólag írásban is ki kell adni.

Az 522. pontban felsorolt hatóságok és személyek megkereséseinek teljesítése és elbírálása tekintetében a felhívásokra előírt eljárást kell követni.

93. §. Karhatalmi szolgálat.

526. „Csendőrségi karhatalom“-nak azt a csendőr járőrt vagy csapatot nevezzük, amely a közhatóságok vagy hatósági személyek támogatására olyan célból van kirendelve, hogy azoknak hivatalos eljárásukban esetleges erőszakos ellentállás vagy támadás leküzdése végett a szükséges erő rendelkezésükre álljon. Az ilyen karhatalmi szolgálat célja tehát az, hogy valamely hatóságnak vagy hatósági személynek fegyveres segítség nyújtassék, ezért ebben a szolgálatban a csendőrség csak olyan mértékben működik önállóan, amennyiben azt az előbb megjelölt szolgálati célnak elérése szükségessé teszi.

A csendőrséget karhatalom gyanánt csak akkor lehet igénybe venni, ha törvényszerű hatósági eljárásnál ellenszegülés fordult elő vagy ilyentől nyomós okok alapján tartani lehet, amit az igénylés alkalmával kifejezésre kell juttatni. Csendőrségi karhatalmat szükségtelenül igényelni nem szabad.

527. Csendőrségi karhatalmat igénybe lehet venni:

- a) hatóságok, bíróságok és hivatalos kiküldetésben eljáró hatósági személyek személyes védelmére;
- b) az előbbi alponban említettek támogatására, illetőleg az általuk kiadott törvényszerű rendelkezések végrehajtásának biztosítására és

c) katonai, közbiztonsági és más törvényszerű fegyveres testületeknek és szerveknek, valamint azok hivatásukban eljáró tagjainak támogatására, illetőleg segítségére.

528. Csendőrségi karhatalom közvetlen igénybevételére jogosultak:

- a) a belügyminiszter;
- b) a kormánybiztosok;
- c) a vármegye alispánja és az ő helyettese;
- d) a kir. ügyészség, a kir. törvényszék és a kir. járásbíró elnöke és az ő helyetteseik;
- e) vizsgálóbírók, továbbá a kiküldött bírók és kir. ügyészek;
- f) az illetékes járás főszolgabírája és az ő helyettese;

g) az állami rendőrségi hatóság vezetője és az ő helyettese, de hatóságának csak azon a területén, amelyen a közbiztonsági szolgálatot a csendőrség teljesíti.

A honvéd bíróságok és a katonai bünvádi perrendtartás szerinti illetékes parancsnokok ügyészei a d) és e) alatt említett hatóságokkal egy megítélés alá esnek.

Az itt felsorolt bíróságok, hatóságok és személyek karhatalom kiállítása iránt felhívásukat közvetlenül az illetékes őrsparancsnoksághoz vagy a szolgálatban álló járőrözintézkedéshez intézik. Ha azonban a kívánt karhatalmi szolgálat teljesítésére az őrsnek rendelkezésre álló létszáma nem elegendő, megkereséseikkel az illetékes szárny- vagy osztályparancsnoksághoz fordulnak.

529. Sürgős esetben — ha a késedelem veszéllyel jár — karhatalmat közvetlen megkeresés útján igényelni jogosultak még:

- a) a honvédség, vámőrség, folyamőrség szolgálatban álló egyénei, járőrei és ezek fölöttes parancsnokságai;
- b) az állami rendőrség és pénzügyőrség szolgálatban álló egyénei és ezek fölöttes hatóságai;
- c) a rendőri hatóságoknak önálló intézkedésre jogosított kiküldött tagjai, a községi előljáróságok tagjainak kivételével;

- d) letartóztatási intézetek igazgatóságai;
 e) kirendelt bírósági végrehajtók és
 f) községi előljáróságok.

Minden más hatóság vagy hatósági személy, valamint nem sürgős esetekben az itt *b)–f)* alatt felsorolt hatóságok, csendőrségi karhatalom kirendelése iránti megkereséseiket közvetlenül az illetékes járás főszolgabírájához (állami rendőrségi hatósághoz), míg az *a)* alatt megjelölt parancsnokságok, a csendőr tiszti parancsnoksághoz kötelesek intézni. Ha az *e* hatóságok részéről az őrs- vagy a szárnyparancsnoksághoz közvetlenül intézett megkeresések törvényessége ellen aggály merül fel, a teljesítésre nézve a járás főszolgabírájának (az állami rendőrségi hatóságnak), ha az aggály az *a)* alpont alatti parancsnokságokkal szemben merül fel, az osztályparancsnokságnak döntését kell kikérni.

530. A csendőrséget karhatalom gyanánt rendszerint csak saját működési területén lehet alkalmazni. Ezen a területen kívül való alkalmazását — halaszthatatlanul sürgős eseteket kivéve — csak a belügyminiszter rendelheti el.

531. Hatóságok és hivatalos kiküldetésben eljáró hatósági személyek és közegek támogatására kirendelt csendőrségi karhatalom feladata az illető hatóságot vagy hatósági személyt az erőszakoskodások ellen megvédeni és feladatának akadálytalan teljesítését biztosítani, de magában a hivatalos eljárásban cselekvően résztvennie nem szabad.

532. A hivatalos eljárás jogos vagy jogtalan voltának elbírálásába — minthogy ezért a felelősség az eljáró hatósági személyt terheli — a csendőrség rendszerint nem bocsátkozhatik. Ha azonban a hatósági személy részéről tanúsított eljárás nyilvánvalóan törvénybe ütközik, akkor az illetőt fel kell kérni, hogy törvénytelen eljárásával hagyjon fel, mert különben a csendőrség kénytelen lesz a karhatalmi segély nyújtását megszüntetni. Ha ez a felkérés eredménytelen maradt, a karhatalmi segélynyújtást be kell szüntetni és erről a közvetlen előljáró tiszti parancsnokságnak és az eljáró hatósági személy felettes hatóságának azonnal jelentést kell tenni.

533. A csendőrség a közbiztonságot súlyosan veszélyeztető mozgalmak, zavargások, lázongások, csendőregyének megtámadása vagy lefegyverzése, továbbá nagyobb arányú fegyverhasználatok esetében hatósági felhívás (megkeresés) nélkül, saját kezdeményezésből karhatalmat rendelhet ki. Ilyenkor az osztályparancsnok felsőbb parancs bevárása nélkül köteles azonnal intézkedni, hogy a mozgalom vagy rendzavarás színhelyén a rendfenntartás végett legalább egy szakasz erősségű csendőrségi karhatalom jelenjék meg. Ez a karhatalom addig marad a helyén, amíg a közrendet teljesen helyre nem állította. A karhatalom bevonása iránt — a parancsnok jelentése alapján — az osztályparancsnok intézkedik.

534. Katonai vagy közbiztonsági fegyveres testületek csapataival vagy egyéneivel való karhatalmi együttműködés esetében a csendőrség az említett testületekkel vagy személyekkel egyetértésben, de saját utasításai szerint és önállóan jár el.

Népgyűlésekre kirendelt csendőrségi karhatalom az illetékes hatósági személynek, választásokra kirendelt karhatalom pedig a választási elnöknek rendelkezésére áll annyiban, hogy a rend fenntartására, illetőleg helyreállítására vonatkozó felhívásaikat teljesíteni köteles, a végrehajtás módját azonban a karhatalom parancsnoka állapítja meg. A karhatalom parancsnoka az itt említett személyeknél, ha tiszt, bemutatkozni, különben jelentkezni köteles.

535. Csendőrségi karhatalom kivezénylésére jogosítva van:

- a) az őrsparancsnok őrsének létszáma erejéig;
 b) a szárny, az osztály és a kerületi parancsnok, valamint a belügyminiszter a jelen utasítás 216. és 217. pontjában meghatározott módon és mértékben.

536. A karhatalom létszámát a kivezénylő csendőrségi parancsnokság határozza meg, mely felelős azért, hogy a karhatalom olyan erős legyen, hogy feladatának minden körülmények között meg tudjon felelni. Az igénylő hatóságtól tehát a kivezénylő parancsnokság tudja meg azokat az adatokat, amelyekből a karhatalom szükséges erejét megállapíthatja.

Összpontosított karhatalmi erőt mindig egységes parancsnoklás alá kell helyezni. Karhatalmi szolgálatra kivezényelt csendőrsapatok, az előirt béketáskálószeren kívül, puskánként 30 darab tartaléktölténnyel és fel-tüzött szuronnal vonulnak ki.

A kivezényelt karhatalom elhelyezésére és élelme-zésére vonatkozó előkészületeket az alkalmazás helyén lévő vagy arra a helyre nézve illetékes csendőrszárny-parancsnokság teszi meg.

94. §. Szállítmányfedezet és oltalmi kíséret.

537. Állami és kincstári hivatalok, továbbá állami vagy magánvállalatok nagyobb pénz- vagy értékkülde-ményeinek szállításakor a csendőrséget a szállítmány biztosítására igénybe lehet venni. Állami és kincstári hivatalok, illetőleg vállalatok ilyen szállítmányfedezet kiállítására sürgős szükség esetében a csendőrséget közvetlenül, különben pedig mind ezek, mind a magánvállalatok csak az illetékes főszolgabíró (állami rendőrségi hatóság) útján vehetik igénybe.

A szállítmányfedezetre kivezényelt járőrnek leg-alább két főből kell állnia és ha a szállítmányt kocsin (gépkocsin) továbbítják, azt külön kocsin (gépkocsin) kell kísérenie. Sem a szállítmány, sem a kíséret kocsijára — az arra jogosítottakon kívül — senkit sem szabad felengedni. A szállítmányfedezet részére szükséges kocsiról az érdekelt hivatal vagy vállalat saját költségén köteles gondoskodni.

Szállítmányfedezet alkalmával szem előtt kell tartani, hogy a kíséret úgy teljesíttessék, hogy minden váratlan támadásnak idejekorán elejét lehessen venni. E célból a kíséret a szállítmányt megfelelő (80—100 lépés) távolságban, erősen fedett, igen kanyarulatós vagy egyébként veszélyes helyeken pedig kisebb távol-ságban kísérje.

Vasúti szállítmányok kíséretére a csendőrséget csak kivételes esetekben, kizáróan nagyértékű vagy különösen fontos állami vagy kincstári szállítmányok biztosítása céljából és csak az illetékes szárnyparancsnokság útján lehet igénybe venni. Vasúti szállítmány

kísérete alkalmával a szállítmányfedezetnek ugyan-
abban a vasúti kocsiban kell utaznia, amelyben a szál-
lítmány van elhelyezve. Igen hideg időjárás esetében —
ha a szállítmányfedezetnek fűtetlen vasúti kocsiban
kell utaznia és az utazás 4 óránál hosszabb időt vesz
igénybe — gondoskodni kell arról, hogy a szállítmány-
fedezetet körülbelül négy óránként valamely az útvo-
nalba eső örs felváltsa.

538. Indokolt esetben magánegyének is kérhetik
egy járőrnek oltalmi kíséret gyanánt való kirendelését,
de csak akkor, ha az utazás nem vasúton vagy hajón tör-
ténik. Ilyen esetekben a szállítmányfedezetre nézve meg-
állapított szabályok mértékadóak.

Magánvállalatok részére szállítmányfedezetet vagy
oltalmi kíséretet csak akkor lehet vezényelni, ha az a
közbiztonsági vagy más fontosabb szolgálatra hátrány-
nyal nem jár.

A szállítmányfedezetet vagy oltalmi kíséretet
igénylő hatóság, vállalat vagy egyén az „Illetékszabály-
zat“-ban meghatározott kíséreti díjat az örsparancsnok-
ságnak — nyugta ellenében — előre lefizetni köteles.

Lovas örsökre ugyanezek a szabályok irányadók
azzal a különbséggel, hogy a kíséretet lóháton is lehet
teljesíteni.

95. §. Fogolykíséret és fogolyörizet.

A) Foglyok átvétele és átadása.

539. „Fogoly“ kifejezés alatt a csendőrség által
felhívásra vagy saját kezdeményezésre elfogott, előveze-
tett vagy őrizetbe vett, továbbá a hatóság által a csend-
őrségnek fogoly gyanánt kísérés vagy őrzés végett át-
adott egyéneket kell érteni.

Az ebben a §-ban a foglyok átvételére, kísérésére
és őrzésére vonatkozó elővigyázati rendszabályok elv-
ben mind az elfogott, mind az elővezetett egyénekre vo-
natkoznak, az elővezetett egyénekekkel szemben azonban
az ezekhez való merev ragaszkodás nem kötelező. A jár-
őrvezetőnek jogában áll, hogy az elővezetendő egvények-

nek a körülményekhez képest, belátása szerint könnyítéseket engedélyezzen. (Pl. étkezésnél kés, villa használata, beszélgetés, dohányzás stb.)

Felhívásra kísérendő foglyok átvételénél a csendőr mindenekelőtt győződjék meg személyazonosságukról; állapítsa meg, hogy menetképesek-e, panaszuk vagy kérelmük van-e és végül, hogy élelemmel és az évszakknak megfelelő ruházattal el vannak-e látva. Az ebben az irányban esetleg észlelt hiányosságokra az átadó hatóság figyelmét megfelelő intézkedés végett fel kell hívni, ha azonban a hiányosságokat nem lehet megszüntetni, ez a foglykíséret elindulását nem késleltetheti.

Ezután a foglyot meg kell motozni és holmiját át kell vizsgálni. Olyan tárgyak, amelyek támadásra, a megszökés elősegítésére vagy öngyilkosság elkövetésére alkalmasak lehetnek, továbbá pénz és értéktárgyak nála meg nem hagyhatók. Pénzt és értéktárgyakat, valamint a hatóság által esetleg rendelkezésre bocsátott ruházatot és takarót nyugta és ellennyugta mellett kell átvenni, ha pedig egyes tárgyakat a foglytól vettek el, azokról jegyzéket kell készíteni és ezt a fogollyal is alá kell iratni. A csendőr a fogollyal együtt csak olyan tárgyakat köteles a hatóságtól átvenni, amelyeket járőrtáskájában elvihet, illetőleg amelyeknek vitelét a foglyra bízhatja.

Az őrkíséretet az átadó hatóság kísérelével és ha a kíséret előreláthatóan költséggel jár, a szükséges költségelőleggel is ellátja.

A fogoly esetleges panaszát vagy sérülését az átvéző csendőr a kísérelévelbe bejegyeztetni köteles.

540. A kíséret elindulása előtt a foglyok személyi adatait és személyleírását fel kell jegyezni, hogy szökésük esetében e feljegyzések alapján őket körözni lehessen.

Foglykíséretnél ott, ahol vasuti- vagy hajóközlekedés van, ezt kell igénybe venni. Ilyen közlekedés hiányában 20 km-nél nagyobb távolságra a kíséret mindig kocsin történik.

Ha a saját kezdeményezésből elfogott vagy elővezetett egyén azt kívánja, hogy 20 km-en alul is szállítóeszközön kísértessék, ez csak abban az esetben enged-

hető meg, ha aggályosnak nem látszik és a szállítás költségeit a fogoly a sajátjából fedezni tudja. Bűnjelt képező pénzt azonban ilyen célra felhasználni nem szabad.

Ha a foglyot kísérés végett a bíróság (hatóság) adta át a csendőrnek, a szállítás módját is az átadó bíróság (hatóság) állapítja meg.

Ugyanabban az ügyben érdekelt, valamint a hatóság által veszélyesnek jelzett foglyokat egymástól már az átvétel alkalmával lehetően külön kell választani és erre a foglyok esetleges összebilincselésénél is figyelemmel kell lenni.

Foglykíséretet éjjel — sürgős szükség esetét kivéve — lehetően mellőzni kell.

Saját kezdeményezésből elfogott vagy elővezetett egyénekre az előző bekezdésben foglaltakat értelemszerűen alkalmazni kell.

541. A foglyokat rendszerint közvetlenül annak a bíróságnak (hatóságnak) kell átadni, amely elfogásukat vagy elővezetésüket elrendelte vagy kérte, illetőleg, amelyhez az elfogott egyén által elkövetett bűncselekményről szerkesztett tényvázlatot címezni kell. Kivételek a következő esetek:

a) ha az elfogásra vagy elővezetésre vonatkozó felhívásban vagy megkeresésben az a bíróság vagy hatóság, amelynek az elfogott vagy elővezetett egyént át kell adni, meg van jelölve, akkor a foglyokat a felhívásban megjelölt bíróságnak vagy hatóságnak,

b) saját kezdeményezésből, vagy nyomozólevél, illetőleg elfogató parancs (körözés) alapján elfogott és elővezetett egyéneket a legközelebbi kir. járásbíróságnak vagy ügyészségnek, rendőri bíraskodás alá tartozó esetekben az illetékes közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak.

c) kizáróan az állami rendőrség működési területén elkövetett bűncselekmény miatt bárhol elfogott vagy őrizetbe vett egyéneket a legközelebbi állami rendőrségi hatóságnak.

d) fiatalkorukat mindig közvetlenül az illetékes fiatalkoruk bíróságának, kivéve, ha a fiatalkorú bűnügyében is a rendes bíróság, vagy a fiatalkoruk tör-

vényszéki tanácsa hivatott eljárni, mely utóbbi esetben az illetékes kir. ügyészségnek,

e) több bíróság (hatóság) által egy időben nyomozott egyént, az őt nyomozó legközelebbi bíróságnak (hatóságnak) kell átadni, utóbbi esetben azonban az átadásról a többi nyomozó bíróságnak (hatóságnak) is jelentést kell tenni,

f) az állami rendőrség területén működő csendőr-örsök az összes elfogott és elővezetett egyéneket — az a) pont alá tartozó esetek kivételével — az illetékes rendőrkapitányságnak adják át.

542. Ha valamely elfogott vagy elővezetett egyén több örskörlet területén vagy a csendőrség és az állami rendőrség működési területén több, egymástól független bűncselekményt követett el, a nyomozás befejezése után azokat az örsöket és állami rendőrségi hatóságokat, amelyek ezeknek a különálló bűncselekményeknek a nyomozására illetékesek, értesíteni kell, hogy a gyanúsítottat melyik bíróságnak (hatóságnak) adták át. Az így értesített örsök, ha a gyanúsítottra a további nyomozás megejtése végett szükségük van, kiadását az illető bíróságtól (hatóságtól) kérik.

Ilyen folytatólagos nyomozás címén a gyanúsítottnak az illetékes bírósághoz (hatósághoz) való átadását késleltetni, vagy őt a csendőrség őrizetében a megengedett időn túl tartani nem szabad.

543. A fogolyra vonatkozó tényvázlatot mindig a fogollyal egyidejűen kell a bíróságnak (hatóságnak) átadni.

A foglyok átvételét az átvevő hatóság az eredeti felhíváson, illetőleg ha a foglyokat a csendőrség saját kezdeményezésére fogta el, külön átvételi elismervénnyel igazolja. Ha a fogollyal együtt tárgyak vagy értékek is átadatnak, ezek átvételét vagy a járőr által szerkesztett jegyzéken, vagy pedig — egyenként felsorolva — a fogoly átvételét bizonyító elismervénnyel kell igazolni, amelyet a tényvázlat fogalmazványához kell csatolni.

A saját kezdeményezésből elfogott vagy őrizetbe vett egyént a csendőr rendszerint örsparancsnokságá-

hoz kíséri be, amely annak az illetékes bírósághoz (hatósághoz) való átadása iránt intézkedik.

544. Ha a nagy távolság és a közlekedési eszközöknek hiánya miatt a fogolynak az örsről az illetékes helyre való közvetlen bekísérése és átadása nehézségbe ütközik, a foglyot az útirányba eső legközelebbi örsnek kell átadni és azután az átadásig örsről-örsre tovább kísérni. Ilyen esetben a fogoly tárgyait, az esetleges bűnjeleket, valamint a fogolyra vonatkozó iratokat is átvételi elismervény mellett a fogollyal együtt kell örsről-örsre továbbadni.

Ha a közbeeső örsök valamelyikén a továbbkíséréshez szükséges legénység nem áll rendelkezésre, a kíséretet addig az örsig kell folytatni, ahol megfelelő számú legénység van.

Az az örs, amely a foglyot a bíróságnak átadta, az átadásról szóló átvételi elismervényeket ahhoz az örshez juttatja vissza, amelynek járőre az elfogást teljesítette.

Fogolykíséretet lehetően úgy kell útnak indítani, hogy a foglyot a járőr rendeltetési helyére való megérkezése után azonnal átadhassa. Ha azonban az átadás azonnal nem lehetséges, a fogoly a bíróságnak (hatóságnak) való átadás végett az okmányokkal együtt az ott állomásozó örsnek vagy csendőriskolának is átadható, ha ez a fogoly őrzéséhez szükséges legénységgel rendelkezik.

545. Ha az elfogást vagy elővezetést teljesítő járőr az általa elfogott vagy elővezetett egyént az örsparancsnoksághoz kísérte be, az örsparancsnok vagy helyettese az illetőt az örsirodában két, nem a csendőrséghez tartozó egyén jelenlétében és a bekísérő csendőrök távollétében kikérdezni köteles a következők felől:

a) hol, mikor (nap, óra), ki és miért fogta el, illetőleg vette elővezetés végett őrizetbe;

b) van-e elfogatása vagy elővezetése alkalmából az őt elfogott vagy elővezetett, illetőleg bekísért csendőrök vagy más egyének részéről irányában tanúsított bánásmód miatt panasza és ha igen, mi;

c) vannak-e testén sérülések, sebhelyek vagy bán-

talmazásból származó más nyomok. Ha igen, azokat ki vagy mi, hol, mikor és miként okozta.

Az elfogott vagy elővezetett egyén válaszát a tényvázlatba be kell jegyezni.

Ha az örsre bekísért egyén a csendőrség részéről irányában tanusított bánásmód miatt panaszt emel, a kivizsgálás megejthetése végett erről a szárnyparancsnoksághoz azonnal jelentést kell tenni s ha az illető sérülések látszanak, orvossal meg kell vizsgáltatni.

546. Öt éven felüli szabadságvesztéssel büntetendő büntetellel gyanúsított vagy e miatt elfogott egyénről személyleírást kell felvenni és azt a tényvázlat fogalmazványa mellett kell megőrizni.

A személyleírás felvételénél a következő sorrendet kell megtartani:

a). *Általános személyi adatok:* 1. név, 2. ál-, gúny-, vagy megkülönböztető név, 3. születési hely, 4. állandó tartózkodási hely, 5. állampolgárság, 6. születési év (ha ez nem ismeretes, hozzávetőleges életkor), 7. nyelvismertet, 8. végzett iskolák, 9. családi állapot, 10. vallás, 11. foglalkozás, 12. az atya neve, 13. az anya leánykori neve, 14. ismert előző büntetések.

b). *Megjelenés:* 1. testmagasság (lábbeli nélkül), 2. termet, 3. testtartás, 4. járás, 5. beszéd, 6. tekintet, 7. mozdulatok, 8. különös szokások és sajátságok.

c). *A fej leírása:* 1. az arc alakja szemben és oldalról, 2. arcszín, 3. haj, 4. homlok szemben és oldalról, 5. szemöldök, 6. szem, 7. fülek, 8. orr, 9. bajusz, 10. száj, 11. ajkak szemben és oldalról, 12. áll szemben és oldalról, 13. szakáll, 14. fogak.

d). *Megállapítható különös ismertetőjelek az egyes testrészekben* (testi hibák, sebhelyek, forradások, anyajegyek stb.).

e). *Legutóljára viselt ruházat:* A) férfiaknál: 1. föveg, 2. felsőruházat, 3. gallér, 4. nyakkendő, 5. mellény, 6. kabát, 7. nadrág, 8. lábbeli; B) nőknél: 1. felsőruházat, 2. kalap, 3. kendő, 4. ruhaderék, 5. szoknya, 6. lábbeli, 7. egyéb feltűnő vagy könnyen felismerhető ruhadarabok.

f). *Használati tárgyak leírása:* Olyan tárgyakat, amelyeket a leírt személy gyaníthatóan állandóan, tehát

átöltözése esetében is magánál hord és amelyeket könnyen fel lehet ismerni, a személyleírás alkalmával észrevétlenül meg kell figyelni és le kell írni. Ilyen tárgyak lehetnek: óra, óralánc, sétatob, gyűrű, dohány- vagy pénztárca, szivar- vagy szivarkaszipka stb.

547. Ha az elfogás felhívás, megkeresés, nyomozólevél vagy elfogató parancs alapján történt, az elfogottal vagy elővezetettel az elfogás vagy elővezetés indokát az örsparancsnok a személyazonosság újabb megállapítása után újjólag közli. Ha pedig az elfogás vagy elővezetés saját kezdeményezésre történt, akkor az elkövetett büntetendő cselekményekre vonatkozóan a bekísért egyént az örsparancsnok vagy helyettese részletesen kikérdezni köteles.

548. A fogoly pénzét — ha azt nem kell bűnjelként kezelni — a fogoly beleegyezésével az ő élelmezésére, elszámolási kötelesség mellett, fel lehet használni. Az erre vonatkozó számlákat, nyugtákat stb. annak a bíróságnak vagy hatóságnak kell átadni, amelynek a fogoly pénzét adják át. A vásárolt élelmicikkek átvételét a fogoly a számlán, nyugtán stb. elismerni köteles.

B). *Fogolykíséret gyalog és lovon.*

549. A fogolykíséret elindulása előtt a járőrvezető a foglyokat figyelmeztesse nyugodt és illedelmes magatartásra, engedelmességre, mindennemű ellenszegülés és szökési kísérlet kerülésére, hogy ellenük szigorúbb rendszabályokat ne kelljen alkalmaznia. Ha a fegyverek még nincsenek megtöltve, azokat a foglyok jelenlétében kell megtölteni.

A fogoly minden esetben a csendőr előtt köteles menni s őt a csendőr olyan távolságban kövesse, hogy szökés kísérlete esetében azonnal utólérhesse, megtámadtatás esetében pedig a kellő védelemre helye és ideje legyen. (Kivételt lásd az 505. pont 2. bekezdésében.) Két főből álló járőr a foglyot mindig mögötte menve kíséri. Nagyobbszámú fogoly kísérésére lehetőleg olyan erős járőrt kell vezényelni, hogy a foglyokat a járőr tagjai elől, hátul és kétoldalt közrefoghassák. A járőrvezető ilyenkor leghátul menetel.

Megbilincselte veszélyes foglyot fűzőláncon is lehet vezetni.

Ha a fogolykíséret lovon történik, akkor azt városok és községek belső területén, továbbá olyan helyeken, ahol a fogoly megszökésétől vagy kiszabadításától tartani lehet, kivont karddal, fedett és nehezen lovagolható terepen pedig megragadott ismétlőpisztollyal kell teljesíteni. A fogolynak fűzőlánccal való kísérésénél a két fűzőláncot össze kell lakatolni és annak végét a járőrtárs tartsa kezében. A foglyot a nyereghez kötni tilos.

550. Kísérés közben — az előljárókon és az arra jogosított hatósági személyen kívül — senkinek sem szabad megengedni, hogy a fogolyhoz közeledjék, vele szóba álljon, jelekkel vagy másképpen érintkezzék. A csendörnek a fogollyal beszélgetnie nem szabad és azt sem szabad megengedni, hogy a foglyok egymással beszélgessenek.

Ügyelni kell továbbá arra is, hogy a foglyokat senki se bántalmazza, hogy öngyilkosságot el ne követhessenek, magukhoz idegen tárgyat ne vehessenek és maguktól semmit el ne dobjanak.

Fedett terepen, élénk forgalmú utcákon — mely utóbbiakat egyébként lehetően kerülni kell — és általában mindenütt, ahol a szökés lehetősége nagyobb, vagy a körülmények a foglyok kiszabadítására kedvezők, fokozott óvatossággal kell eljárni.

Kísérés közben a fogoly nem dohányozhatik, csakis elkülönített helyen és a csendör jelenlétében étkezhetik, de kést és villát nem használhat és szeszes italt sem élvezhet. Természeti szükségét csakis a csendör jelenlétében végezheti.

C). Fogolykíséret vasúton vagy hajón.

551. A fogolykísérő csendör a vasúti vagy hajóállomásra megérkezve, a vonat vagy a hajó érkezését lehetően elkülönített helyen várja be. Ha ezalatt az idő alatt a jegyváltás nehézségbe nem ütközik, váltson jegyet, ellenkező esetben, valamint mindig, amikor a foglyot csak egyedül kíséri, jegy nélkül szálljon fel a vonatra vagy hajóra és a jegyet a kalauznál utólag váltsa

meg. Két főből álló járőrnél a jegyváltást a járőrtárs végezze.

Beszállásnál a csendör ügyeljen, hogy a fogoly a többi utas közé ne vegyülhessen és a kalauzt kérje fel, hogy a kíséret részére külön fülkét vagy legalább is külön padot bocsásson rendelkezésre.

552. A vasúti kocsiban a foglyot úgy kell elhelyezni, hogy a kijáráshoz vagy ablakhoz közel ne kerüljön. A fogoly közelében lévő ablakot nyitva tartani nem szabad, ügyelni kell arra is, hogy a fogolynak az illemhelyre kísérése közben a kocsi (folyosó) ajtai zárva legyenek.

Ha a járőr több foglyot kísér, a járőr tagjai mindig a pad szélén üljenek, a foglyok közé elvegyülve ülniök nem szabad.

Ha a fogolynak vízen való átszállítására hajó nem áll rendelkezésre, arra csónakot vagy más alkalmas biztos vízi járóművet is igénybe lehet venni.

D). Fogolykíséret kocsin.

553. Ha a foglyot kocsin kell kísérni, akkor mind a kocsira való felszállás, mind leszállás előtt — ha elővigyázat szempontjából szükségesnek látszik — a hámköteleket le kell oldani. Felszállás előtt a kocsit meg kell vizsgálni, hogy nincs-e rajta olyan eszköz, amelyet a fogoly a csendör ellen támadásra felhasználhat.

Ha a fogoly megbilincselése szükséges, akkor ennek még a felszállás előtt kell megtörténnie.

A fogoly a csendörrel szemben üljön. Ha a szállítás több kocsin történik, az első kocsira a kocsis mellé egy olyan csendör üljön, aki a lovak hajtásához ért, hogy szökési kísérlet esetében a hátsó kocsik előrehajtását megakadályozhassa akként, hogy az első kocsit az úton keresztbe állítja.

554. A lovakat legfeljebb csak üggetésben szabad hajtani és az egész szállítmány felügyeletét gyakorló járőrvezető a legutolsó kocsin foglaljon helyet. Az első kocsiba mindig a leggyengébb, az utolsó kocsiba pedig a legjobb lovakat kell befogatni.

Ha a foglyokat kocsin olyan távolságra kell kí-

sérni, hogy a kocsik vagy a lovak váltása szükséges, akkor már előre intézkedni kell, hogy a felváltó lovak és kocsik a szállítmány megérkezésekor azonnal rendelkezésre álljanak.

E). *Menetképtelenné vált vagy megbetegedett fogollyal való eljárás.*

555. Ha a fogoly útközben azt állítja, hogy az útat gyalog folytatni képtelen, ezt a legközelebbi helyhatóságnak tudomására kell hozni azzal a megkereséssel, hogy a fogolynak orvosi megvizsgálata, valamint az esetleg szükséges kocsik kirendelése iránt intézkedjék. Ha pedig a fogoly útközben annyira megbetegszik, hogy ilyen állapotban rendeltetési helyére egyáltalában el nem szállítható, gondoskodni kell arról, hogy orvosi ápolásban részesüljön. A csendőr ilyen esetben a helyszínén marad s az őrsparancsnokságnak további intézkedés végett a legrövidebb úton jelentést tesz.

Ha a csendőr több foglyot kísér és ezek közül valamelyik megbetegszik, az illetőt az útbaeső legközelebbi őrsnek kell átadni. Ha pedig a legközelebbi őrsig való továbbutazásra a beteg fogoly szemmel láthatóan képtelen, elhelyezéséről és gyógykezeléséről a legközelebbi községi előljáróság útján kell gondoskodni.

556. Kevésbé veszélyes beteg fogoly őrzését a községi előljáróságra is lehet bízni, veszélyes foglyokat, valamint olyanokat, akikről feltételezhető, hogy betegségüket csak színlelik, a csendőr maga őrizze mindaddig, míg csak az őrsparancsnok nem intézkedik, illetőleg míg a legközelebbi őrsről igénylendő járőr meg nem érkezik és a fogoly őrzését át nem veszi.

A foglyok megbetegedését, valamint a csendőr által foganatosított intézkedéseket annak a bíróságnak (hatóságnak), amelynek a foglyot át kellett volna adni vagy átadták, be kell jelenteni.

F). *Foglyok őrzése.*

557. A fogolyőrzés célja a fogoly megszökésének megakadályozása, továbbá annak meggátolása, hogy a fogoly magában vagy másban kárt tehessen, mással be-

szélhessen vagy érintkezhessék, végül, hogy magához olyan tárgyat vehessen, amely támadásra, öngyilkosságra vagy a megszökés elősegítésére alkalmas.

Elfogott és őrizetbe vett egyéneket rendszerint a község házában egy erre alkalmas helyiségében (községi fogdában), ennek hiányában pedig a csendőrlaktanyában — de csakis szobában — kell őrizni. Polgári foglyokat csendőrségi fogdában őrizni nem szabad.

Az őrzés tartama alatt legalább egy, a községi előljáróság által kirendelendő polgári egyéneknek állandóan jelen kell lennie. Saját kezdeményezésből elővezetés végett őrizetbe vett olyan egyén őrzése, akinek megszökésétől a terhére rótt törvénysértés csekélysége miatt tartani nem kell, továbbá, ha az illető a csendőség előtt ismeretes és az átadása ebből az okból sem aggályos, a községi előljáróságra is bízható.

558. A fogolyőrzés megkezdése előtt meggyőződést kell szerezni arról, hogy a fogoly őrzésére szánt helyiség megfelelően zárható-e és nincs-e benne olyan tárgy, amellyel a fogoly magában vagy másban kárt tehetne, vagy szökését elősegíthetné. Ha a hely őrzés szempontjából nem egészen biztos, továbbá, ha a fogoly veszélyes vagy öngyilkosságától kell tartani, a csendőrnek a foghelyiségben kell tartózkodnia.

Ha a fogolynak a helyiségből éjjel bármely oknál fogva ki kell mennie, őt meg kell bilincselni és fűzőláncon kell kísérni, hogy meg ne szökhessék.

A fogolyőrzést teljesítő csendőröket, ha a fogolyőrzés szobában történik, 4 óránként, különben pedig 2 óránként, végül nagy hidegben vagy igen nagy melegben lehetően óránként kell felváltani.

Ha a fogolyőrző járőr két vagy több tagból áll, az örködés felváltva történhetik, az örködést nem teljesítők aludhatnak, de olyan helyen és úgy, hogy szükség esetében azonnal rendelkezésre álljanak.

559. Nagyobbszámú vagy különösen veszélyes foglyok őrzésére, ha elegendő csendőrségi erő rendelkezésre nem áll, támogatás céljából a községi előljáróságtól lehetően felfegyverzett polgári egyéneket kell igényelni. Ezeket a polgári öröket az őrzés megkezdése előtt arra

kell figyelmeztetni, hogy a fogoly megszökése miatt őket is büntetőjogi felelősség terheli.

A foghelyiséget éjjel ki kell világítani.

A csendőr jelenléte nélkül az előljárókon és az erre jogosított hatósági személyeken kívül a fogolyhoz belépni, vele beszélgetni vagy érintkezni senkinek sem szabad. A foglyok egymással sem beszélhetnek vagy érintkezhetnek.

A csendőrség őrizetében lévő fogoly magát saját költségén élelmezheti. Ilyenkor az élelmet a fogoly részére a csendőr szerzi be, vagy ha azt hozzátartozói szállítják, a fogolynak a csendőr adja át. A beszállított élelmet a fogolynak való átadás előtt alaposan meg kell vizsgálni, hogy nincs-e abban levél vagy a szökésre, támadásra stb. alkalmas eszköz vagy tárgy.

560. A fogoly részére érkező leveleket vagy egyéb küldeményeket csak az erre hivatott hatósági személynek, saját kezdeményezéséből elfogott vagy őrizetbe vett foglyok részére pedig csak az őrsparancsnoknak (járőrvezetőnek) engedélyével és csak előzetes elolvasás, illetőleg átvizsgálás után lehet átadni.

Az őrsparancsnok (járőrvezető) a saját kezdeményezéséből elfogott egyén hozzátartozóinak és védőjének indokolt esetben kivételesen engedélyt adhat arra, hogy a foglyot meglátogassák és vele — de mindig csak csendőr jelenlétében — a csendőr által értett nyelven beszélhessenek, ilyenkor sem szabad azonban a fogolyhoz közel menniök vagy vele kezét fogniok.

A csendőr a fogolyörzés közben szerzett észleleteit, valamint a fogolynak ő hozzá intézett kérelmét vagy kívánságát, mielőtt azt őrhelyének elhagyása nélkül megteheti, különben pedig felváltása után az őrsparancsnoknak vagy a hatóságnak bejelenteni köteles.

561. A bíróságnak (hatóságnak) már átadott vagy nem a csendőrség által elfogott, illetőleg őrizetbe vett foglyok őrzésére, valamint bírósági főtárgyalásokhoz szolgálattételre a csendőrséget csak kivételesen és csak a szárnyparancsnokság intézkedésére lehet alkalmazni. Ha ez a szolgálat három napnál tovább tart, annak ellátására az osztályparancsnokság engedélyét kell kikérni.

Ilyen esetekben a csendőr a fogolyörzésre itt megállapított szabályok megtartásán felül az intézkedésre jogosított hatósági személy, illetőleg a főtárgyalási elnök rendelkezéseit is teljesíteni köteles.

G). *Fogoly megszökése esetében való eljárás.*

562. Ha valamely a csendőrség őrizetében lévő fogoly megszökött, a csendőr erről a fogoly személyleírásának közlése mellett még a helyszínéről a legrövidebb úton értesíteni köteles a m. kir. állami rendőrség budapesti főkapitányságát, a megszököttnek születési, illetőségi és legutolsó tartózkodási helyére illetékes őrsparancsnokságokat (állami rendőrségi hatóságokat), végül mindazokat az őrsparancsnokságokat (állami rendőrségi hatóságokat), amelyek a helyszínéről elvezető út- vagy vasútvonal mentén fekszenek, egyidejűen pedig a saját őrsparancsnokságának is jelentést kell tennie. E jelentésben, illetőleg értesítésekben a fogoly valószínű szökési irányát is meg kell jelölni.

A fogoly megszökéséről értesített őrsök az összes rendelkezésre álló és nélkülözhető legénységet a fogoly kézrekerítése végett azonnal kivezényelni, a vasút mentén fekvő őrsök ezenfelül a közlekedő összes vonatokat ugyanebből a célból ellenőrizni kötelesek.

A fogoly megszökését az őrsparancsnokság a szárnyparancsnokságnak azonnal jelentse, amely az ügyet minden egyes esetben parancs bevárása nélkül kivizsgálni köteles.

Ha a megszökött foglyot kézrekerítették, erről mindazokat a hatóságokat és csendőrparancsnokságokat, amelyek megszökéséről értesítve lettek, tudósítani kell. Ha pedig a foglyot 24 órán belül nem lehet kézrekeríteni, erről annak a bíróságnak vagy hatóságnak, amelynek a foglyot át kellett volna adni, jelentést kell tenni.

XII. Személyi szabályok.

96. §. Általános határozványok.

563. A honvédségi Szolgálati Szabályzat II. részében a honvédség tagjai és parancsnokai részére előírt személyi szabályok általában véve a csendőrség hasonló rangú tagjaira, illetőleg hasonló állású parancsnokaira is kötelezők, egyébként pedig az alábbi szabályok mértékadóak.

A csendőrségi illetékes parancsnokok ügyészeire, valamint a csendőrséghez beosztott orvosokra, állatorvosokra nézve az állománycsoportjuk, illetőleg szolgálati ágazatuk részére fennálló személyi szabályok mértékadóak.

A jelen utasításban fel nem sorolt parancsnokok, főnökök és szervek részére megállapított személyi szabályokat az ezek részére kiadott külön szervi határozványok tartalmazzák.

Az egyes parancsnokok szemléinek megtartására nézve a Cs—7 jelzésű utasítás rendelkezései irányadóak.

97. §. A járőrtárs részére.

564. A járőrtárs a járőrvezetőnek alá van rendelve, ezért minden parancsát teljesíteni és őt feladatának végrehajtásában nemcsak minden erejéből támogatni, hanem a szolgálat ellátásában utasításai szerint önálló tevékenységgel is közreműködni köteles.

A szolgálat szabályszerű teljesítéséért a járőrvezető felelős, ha azonban valamely szabálytalanságban vagy mulasztásban a járőrtárs is résztvesz, a felelősség őt is terheli.

Ha a járőrvezető tiltott dolgot, szabálytalanságot vagy mulasztást készül elkövetni, a járőrtársnak nem-

csak joga, de kötelessége is a járőrvezető figyelmét a szabálytalanságra vagy mulasztásra felhívni. Ha ez a figyelmeztetés eredménytelen maradt, a járőrtárs kötelessége bevonulása után a történekről a járőrvezető közvetlen előljárójának azonnal jelentést tenni.

A járőrtársnak járőrvezetőjét — ennek a parancsa nélkül — semmi körülmények között, tehát még akkor sem szabad elhagynia, ha ez utóbbi súlyos természetű szabálytalanságot vagy épen bűncselekményt követ el, hanem ilyen esetben az őrsparancsnoknak már a helyszínről tegyen jelentést és addig is igyekezzék tőle telhetően minden nagyobb botránynak, kárnak vagy hátránynak elejét venni.

Ha a járőrvezető bármely okból szolgálatát folytatni képtelen, a parancsnokságot a legidősebb járőrtárs veszi át.

98. §. A járőrvezető részére.

565. A csendőrség külső közbiztonsági tevékenysége a járőrszolgálaton alapszik. A járőr az az egység, amelynek minden előforduló szolgálati ténykedés ellátására képesnek kell lennie. A járőr parancsnoka a járőrvezető, akinek rátermettsége biztosítja a szolgálat eredményességét. Ezért a járőrvezetői sarjadék helyes megválogatása, a közbiztonság fenntartása szempontjából, az előljárók elsőrangú kötelessége.

A járőr tagjainak nehéz feladatok megoldása alkalmával egy testté kell összeforrniok, amelynek irányító lelke a járőrvezető legyen. Az ő szaktudását, járőrvezetői képességét és magas erkölcsi felfogását egészítse ki a rátermettség, hogy az adott helyzet gyors felismerésével és helyes mérlegelésével veszélyes pillanatokban is hidegvérrel rendelkezni és cselekedni tudjon.

A járőrvezető a jelen utasításnak a külső közbiztonsági szolgálat ellátására vonatkozó rendelkezéseit tökéletesen ismerje, hogy válságos helyzetekben is teljes biztossággal tudja, hogy melyek az adott esetre előírt eljárási szabályok s mik a ráháruló kötelességek. A büntető törvényeket és rendeleteket is annyira ismer-

nie kell, hogy az előforduló összes büntetendő cselekményeket külső megnyilvánulásukban felismerje és az ezek ellen vétőket törvényszerűen üldözni képes legyen.

A nyomozás terén olyan fokú elméleti tudással és gyakorlati képességgel bírjon, hogy az előforduló bűnesetek nyomozását habozás nélkül helyes irányban bevezethesse és sikeresen lefolytathassa.

566. Járőrvezető gyanánt elvben a járőrnek legmagasabb rendfokozatú, illetőleg rangban legidősebb tagját kell alkalmazni. Rangban fiatalabb (de nem alacsonyabb rendfokozatú) csendőrt a járőr vezetésével csak akkor szabad megbízni, ha ő a járőrvezetői tanfolyamot sikerrel elvégezte, a rangban idősebb azonban nem. Alacsonyabb rendfokozatú egyént magasabb rendfokozatúnak járőrvezetőjévé tenni nem szabad.

567. A járőrvezető felelős a szolgálat szabályszerű végrehajtásáért; felelős továbbá a körülményekhez képest járőrtársának, illetőleg a járőr tagjainak cselekedeteiért, magatartásáért és szolgálatuk teljesítéséért is.

A járőrvezető kötelessége az is, hogy járőrtársát minden szolgálat során a járőr feladatáról részletesen tájékoztassa, a szolgálatra, különösen pedig a nyomozásra gyakorlatilag oktassa, valamint a helyi és személyi ismeretekbe bevezesse.

Ha a szolgálat érdekében járőrtársától el kell válnia, akkor ezt az általa teljesítendő szolgálatra oktassa ki és a szabályszerű magatartásra figyelmeztesse. Szükség esetében a szolgálatot egy papírlapra írja elő, amit bevonulás után a szolgálati laphoz kell csatolni.

A járőrvezető szolgálatának tartama alatt, illetőleg mindaddig, amíg ilyen minőségben működik, — rendfokozatára való tekintet nélkül — a „járőrvezetői jelenvény“-t köteles viselni.

99. §. Az őrsparancsnokhelyettes részére.

568. Az őrsparancsnokhelyettest a rangviszonyok tekintetbe vételével a szárnyparancsnok javaslatára az osztályparancsnok nevezi ki.

Az őrsparancsnokhelyettes az őrsre beosztott valamennyi csendőrnek közvetlen előljárója.

Az őrsparancsnokhelyettes kötelessége alárendeltjeit mind a laktanyában, mind a laktanyán kívül és mind szolgálatban, mind szolgálaton kívül fegyelmezni, oktatni, magatartásukat ellenőrizni. Kötelessége minden olyan jelenséget vagy körülményt, amely akár a szolgálatra, akár az őrsre bármely tekintetben hátrányos lehet, azonnal megszüntetni, illetőleg intézkedés végett őrsparancsnokának bejelenteni.

Az őrsparancsnokhelyettes közvetlenül az őrsparancsnoknak van alárendelve, akit minden tennivalójában hathatósan támogatni és távollétében helyettesíteni köteles. Az őrsparancsnokhelyettes részletes tennivalóit a jelen § keretén belül az őrsparancsnok állapítja meg.

569. Fontosabb, de halasztható ügyeket az őrsparancsnok bevonulásáig tartson függőben.

Ha az őrsparancsnok távolléte előreláthatóan harminc napnál tovább tart, az őrsparancsnokhelyettes az őrsöt leltár szerint is köteles átvenni.

100. §. Az őrsparancsnok részére.

570. A csendőrség szervei tagozásában a legkisebb egység az őrs, amelynek parancsnokát az őrsparancsnokképző tanfolyamot végzetek közül, a rangsor figyelembe vételével, a csendőrkerületi parancsnok nevezi ki. A kinevezést, valamint az esetleges elmozdítást és felfüggesztést állomány-parancsban kell kihirdetni.

Az őrsparancsnok hivatása iránt való teljes odaadás és lankadatlan kötelességteljesítés által tűnjék ki. Az ő fontos szolgálati állása tapasztalt parancsnokot igényel, akinek emelkedett erkölcsi felfogás mellett olyan tetterővel és alapos csendőrségi tudással kell bírnia, amely őt őrskörlete közbiztonságának feltétlen fenntartására, őrsének ügyes vezetésére, a legénység továbbképzésére, szigorú fegyelmezésére és szellemének fejlesztésére alkalmassá teszi.

Az őrs állapotáért, alárendeltjeinek katonai és hivatásszerű elméleti és gyakorlati kiképzéséért, valamint az őrskörlet közbiztonsági állapotáért teljes mértékben felelős.

571. Az őrsparancsnok a szakaszparancsnok útján a szárnyparancsnoknak van alárendelve.

572. Az őrsparancsnok általában, az örskörlet por-tyázásán kívül, csak fontosabb szolgálatok teljesítésére van hivatva, mint pl. ellenőrzésre, lényegesebb esetek nyomozására, kiderítetlenül maradt esetek pótnyomozására, kényesebb vagy jelentősebb felhívások teljesítésére stb.

Az őrs vezetése körül felmerülő tennivalókat, belátása szerint, megoszthatja maga és helyettese között, de az őrs vezetéséért és helyettese tevékenységéért is ő felelős.

Köteles örskörletének minden tereptárgyánál legalább 8 hetenkint egyszer bárminő szolgálattal kapcsolatban megjelenni, olyan tereptárgyaknál azonban, ahol a közbiztonsági viszonyok szükségessé teszik, gyakrabban is meg kell jelennie. Új őrsállomás elfoglalása esetében az örskörletet 4 hét alatt teljesen le kell por-tyáznia.

A bíróságokkal, kir. ügyésszel és a közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságokkal a szolgálati érintkezést állandóan és lehetően személyesen tartsa fenn. Gondoskodják arról, hogy ezeknek a hatóságoknak a vezetői öt ismerjék és hogy a hatóságok vezetőit alárendeltjei szintén ismerjék. Ezeknek a hatóságoknak a vezetőit, valamint a büntető ügyek intézésével megbízott bírót (vizsgálóbíró), ha hivatják, felkeresni köteles.

573. A szolgálat végrehajtására szükséges rendelkezéseket az őrsparancsnok teszi meg. Minthogy a szolgálat vezetéséért az őrsparancsnok felelős, annak meghatározása, hogy mikor, hova, milyen feladattal és melyik csendőr vezényeltessék szolgálatba, teljesen az őrsparancsnok belátására van bízva. Az előljáró parancsnokságok az őrsparancsnoknak ebbe a jogába csak akkor avatkozzanak bele, ha azt tapasztalják, hogy a szolgálatot nyilvánvalóan helytelenül kezeli, vagy e téren a saját maga vagy valamelyik alárendeltje javára avagy a szolgálat hátrányára szabálytalanságot vagy visszaélést követ el.

574. Az őrsparancsnoknak kötelessége alárendeltjeit, ezek használhatóságát, képességeit, egyéni tulaj-

donságait stb. a legtűzetesebben megismerni. Kísérje figyelemmel alárendeltjeinek nemcsak szolgálati, hanem szolgálatonkívüli magatartását, továbbá magánéletét is és ha ezen a téren helytelenséget tapasztal, igyekezzék az illető csendőrt jóakarató figyelmeztetéssel attól visszatartani, ha pedig ez eredményre nem vezet, a szárnyparancsnokának tegyen jelentést.

Kíváló gondot fordítson arra, hogy alárendeltjei szolgálaton kívül csakis csendörhöz illő társaságba járjanak és szabad idejüket illendő szórakozással töltsék el.

Igyekezzék alárendeltjeit erkölcsös, józan, takarékos és vallásos életmódra nevelni, bennük a kötelességérzetet állandóan ébren tartani és a munkaszere- tetet, valamint az érdeklődést a szolgálat iránt fokozni. Nevelje alárendeltjeiben a bajtársi és hazafias érzüle- tet, a közszellemet és egyetértést, szoktassa őket a lakos- sággal szemben előzékeny és tapintatos viselkedésre.

Kerülje alárendeltjeivel való túlbizalmas pajtás- kodást és tekintélyét előttük mindig óvja meg, anélkül azonban, hogy gögös vagy sértően lekicsinylő magatar- tást tanusítana.

Legyen méltányos és igazságos alárendeltjeinek megítélésében. Legyen előljárói jogainak gyakorlásá- ban feltétlenül tárgyilagos és kerülje egyesek előny- ben részesítését, hogy minden alárendeltjének bi- zalmát és ragaszkodását bírhasa.

Ne feledje, hogy a jó példaadás minden oktatásnál többet ér, mutasson tehát mind szolgálatban, mind szol- gálaton kívül is követendő példát alárendeltjeinek.

575. Az őrsparancsnok kötelessége őrsén a katonai rendet és fegyelmet fenntartani. Ha az őrsön fegyelmi zavar fordul elő, erről a szárnyparancsnokságnak azon- nal jelentést kell tennie. Olyan csekélyebb jelentőségű, nem rosszakaratból elkövetett mulasztásokat, amelyek- ből a szolgálatra kár vagy hátrány nem keletkezett, jogosítva van örskihallgatáson oktató intéssel vagy dor- gálással saját hatáskörében elintézni.

Gondoskodják arról, hogy alárendeltjei önképzé- sükkel foglalkozzanak. Az erre nézve külön kiadott uta- sítások szerint oktassa őket és az időközben megjelent utasításokat, szabályzatokat, törvényeket, rendeleteket.

és parancsokat magyarázza meg nekik, hogy alárendeltjei azokkal és azok végrehajtásának módjával mindig teljesen tisztában legyenek.

Különösen használjon fel minden alkalmat arra, hogy alárendeltjeit a gyakorlati közbiztonsági szolgálatban minél alaposabban kiképezze. Ezért szolgálatba lehetően próbacsendőrt vagy olyan esendőrt vigyen magával, aki a közbiztonsági szolgálatban még kevésbé jártas.

Örködjék a fölött, hogy alárendeltjeinek egészsége épységben tartassék és hogy ők az egészség ápolására vonatkozó szabályokat megtartsák.

Köteles alárendeltjeit szolgálatban az előírt módon és mértékben mind éjjel, mind nappal ellenőrizni.

576. Az őrsparancsnok őrsállomásának és őrskörletének társadalmában szolgálaton kívül is olyan tekintélyt biztosítson magának, amely mindenki által becsült állásának megfelel. Helyes magatartás és viselkedés, valamint kellő tapintat és szerénység mellett ez mindig sikerül is a nélkül, hogy magát valamely társaságra ráerőszakolná vagy abban anyagi erejét meghaladó szerepet vinne.

577. Kötelessége gondoskodni arról, hogy a laktanyarendet mind a legénység, mind a laktanyában lakók és családtagjaik megtartsák, továbbá, hogy alárendeltjeinek fegyverzete, ruházata és szereléke, lovas-örsökön a lovak és lószereplvények is, továbbá az összes kinestári tárgyak és berendezési cikkek, valamint a laktanya állandóan jókarban és a megrongálástól megóva legyenek. Ennek ellenőrzése végett naponta általános szobavizsgát, hetenkint egyszer pedig — rendszerint szombaton — részletes laktanya-, ruha-, szerelék- és lóvizsgát tartson.

Köteles az érvényben levő gazdaságkezelési utasítások határozványai szerint az őrs gazdasági tenni-valóit is ellátni. Ügyeljen fel arra, hogy őrsén a közigazdálkodást az érvényben lévő szabályok szerint vezessék és a közigazdálkodási vagyoni olyan kedvező állapotban legyen, hogy a legénység mindig jó és bőséges étkezésben részesüljön.

578. Ha egy járőr valamely bűncselekményt minden igyekezete dacára sem tudott kinyomozni, az őrsparancsnok kötelessége, lehetően a járőr bevonulása után 24 órán belül, a pótnyomozást személyesen meg-ejteni, amikor figyelme arra is terjedjen ki, hogy a járőr a nyomozást kellő lelkiismeretességgel végezte-e; ha vétkes mulasztást vagy hanyagságot észlel, a tényállást állapítsa meg és szárnyparancsnokának tegyen jelentést.

Súlyos büntettek esetében a nyomozás eredménytelenségét az őrsparancsnok a szakaszparancsnoknak — a pótnyomozás megejtése végett — soronkívül bejelenteni köteles.

Az őrsparancsnok azoknak az alárendeltjeinek, akik korlátlan kimaradási engedéllyel nem bírnak, feltéve, hogy a szolgálat megengedi, kimaradást engedélyezhet, de ébresztőig csak hetenkint egyszer. Ez alkalmal az illetőket kimaradási engedélyjeggyel látja el. Ugyancsak jogában áll alárendeltjeinek havonként 24 óra tartamára eltávozási engedélyt adni. A 24 órát két részletben és helyben is igénybe lehet venni. Ezzel a kedvezménnyel az őrsparancsnok is élhet. A kimaradási és eltávozási engedélyjegyeket minden hó végén a szárnyparancsnoksághoz fel kell terjeszteni.

579. Próbacsendőrök véglegesítésére az őrsparancsnok a próbaszolgálati idő letelte előtt egy hónappal a próbacsendőr szolgálati, erkölcsi, szellemi és testi alkalmaságára kiterjedő javaslatot tesz.

580. Ha az őrsparancsnok őrskörletének legelterjedtebb nemzeti kisebbségi nyelvét nem beszélné, köteles azt két év alatt legalább a szolgálat igényeinek megfelelően elsajátítani. Ugyanerre alárendeltjeit is ösztönöznie kell.

581. Ahol az őrsparancsnok hivatása magaslatán áll, ott az őrsön zavar, kihágás és rendetlenség csak a legkritkább esetben fordulhat elő.

582. A különítményparancsnokra ugyanazok a szabályok érvényesek, mint az őrsparancsnokra.

101. §. A szakaszparancsnok részére.

583. A szakaszparancsnok az őrsök katonai rendjének és fegyelmének fenntartása, továbbá a kiképzés és oktatás tekintetében és végül a közbiztonsági ügyekben a szárnyparancsnok segédközege.

A szakaszparancsnok elsősorban gyakorlati szolgálattételre van hivatva, éppen ezért írásbeli tennivalói csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékre vannak korlátozva.

A szakaszparancsnok szolgálati működése:

1. a közbiztonsági szolgálat vezetésére,
2. az oktatásra és kiképzésre és végül
3. az őrsök és járőrök állapotának és működésének ellenőrzésére terjed ki.

584. Az őrsök által teljesített közbiztonsági szolgálat irányítása elsősorban a szakaszparancsnoknak feladatát képezi, ezért a szakasz egész területén alapos helyi és személyi ismeretekkel kell bírnia; ismernie kell az őrsök közbiztonsági tevékenységét, — egyeseknek, de főleg az őrsparancsnokoknak a közbiztonsági szolgálatban való használhatóságát, az összes kiderítetlen bűneseteket és azok körülményeit, az egyes községek és ipartelepek közbiztonsági és szociális viszonyait, szóval birtokában kell lennie mindazoknak az ismereteknek, amelyekre a közbiztonsági szolgálat vezetése szempontjából szüksége van.

Súlyos természetű bűncselekmények, veszélyes jellegű politikai vagy társadalmi mozgalmak, nagyobb népgyűlések, nagyobb kárral járt elemi csapások, valamint közfeltűnést keltő balesetek és szerencsétlenségek esetében a szakaszparancsnok a helyszínére azonnal kiszállani és a szükséges intézkedéseket megtenni, illetőleg a nyomozás vezetését átvenni köteles; 15 főnyi vagy ennél nagyobb összpontosítás esetében, ha tisztet nem rendeltek ki, a parancsnokságot ő veszi át.

Ha valamely súlyos bűntett esetében a szakaszparancsnok azonnal nem szállhat ki és a bűntett kiderítetlenül maradt, a pótnyomozás megejtése végett, a helyszínén, az eredménytelenségnek az őrsparancsnok által való bejelentése után, egy héten belül megjelenni köte-

les. Ugyanez a kötelessége akkor is, ha a fogalmazványból látja, hogy valamelyik súlyos bűntett nincs kiderítve.

A szakaszparancsnok örködni köteles a felett, hogy alárendelt örsei a szolgálatot szigorúan a fennálló utasítások és rendelkezések értelmében a hatóságok megalégedésére lássák el, hogy a kiadott parancsokat és felhívásokat pontosan foganatosítsák és hogy az előforduló bűncselekményeket kiderítsék. Ha a közbiztonsági szolgálat kezelésében bármely őrsön hanyagságot vagy mulasztást észlel, azonnal lépjen közbe, vagy ha a teendő intézkedések hatáskörét meghaladják, előjáró szárnyparancsnokának tegyen jelentést.

A szakaszparancsnok szakaszának havonta két közbiztonsági szolgálatban álló járőrét — esetleg utánportyázással is — ellenőrizni köteles. Ezeket az ellenőrzéseket használja fel arra is, hogy az őrs működése és a járőrök magatartása és tevékenysége felől a lakosságnál tapintatosan érdeklődjék. Az ilyen ellenőrzések alkalmával észlelt szabálytalanságokat — még ha azok kevésbé súlyos természetűek is — saját hatáskörében elintéznie nem szabad, hanem azokról a szárnyparancsnokságnak minden esetben jelentést kell tennie.

585. Az őrsök által felterjesztett fogalmazványokat a szakaszparancsnok részletesen átvizsgálja, azokra észrevételeit megteszi és így továbbítja a szárnyparancsnoksághoz.

A szakaszparancsnok a fogalmazványok átvizsgálásakor a láttamozási záradékban kifejezetten nyilatkozni köteles arról, ha valamely esetet kiderítetlennek tart vagy pótnyomozásra szorulónak ítél.

586. A szakaszparancsnok a területén lévő összes községekben, továbbá bánya- és ipartelepeken negyedévenként jelenjék meg, de más lakott tereptárgyaknál is forduljon meg és ezeken a helyeken minél több emberrel érintkezzen.

587. A szakaszparancsnok az őrsök állapotának ellenőrzése végett különböző időközökben negyedévenként legalább háromszor, de legfeljebb ötször alárendelt örseit éjjel és nappal meglepni köteles. A meglepést általában saját kezdeményezéséből foganatosítja, de azt

a szárnyparancsnok is elrendelheti. Rendes szemlét nem tart, azonban meglepései alkalmával ellenőriznie kell az örs általános állapotát, rendjét, a legénység foglalkozását, a szolgálati havi füzet vezetését, a szolgálati lapokat, a bűnügyi körözéseket, kiderítetlen eseteket, tekintet azokra a fogalmazványokra, amelyeket felterjesztésük alkalmával bármi okból nem láttamozhatott, végül, ha szükségesnek látja, az örs pénztárát is ellenőrzi. Ha a meglepést nappal foganatosítja, azt a legénység oktatására és megvizsgáztatására, továbbá katonai gyakorlatok és lovarda lovaglás megtartására, ruha- és fegyvervizsgára vagy ezek egyikére — belátása szerint — felhasználhatja. Éjjeli meglepések alkalmával a legénységet — riadó gyakorlat esetét kivéve — nyugalomában háborítani nem szabad.

Az örsök meglepése alkalmával azonban a szakaszparancsnok az örsön 24 óránál hosszabb ideig nem tartózkodhatik, mely időbe az örsön vagy annak körletében teljesített szolgálati ténykedés (nyomozás, ellenőrzés, utánportyázás stb.) nem számít.

Általában az örsön való tartózkodását használja fel arra, hogy alárendeltjeit minél többet oktassa, de oktatásra egy napon legfeljebb 4 órát fordíthat.

A szakaszparancsnok szemleleletet nem ír, hanem az örsre való megérkezése után azonnal és közvetlenül az eltávozása előtt, a szolgálati havi füzet baloldalán piros tentával, a legutolsó bejegyzés után beírja a megérkezés, illetőleg elindulás napját és óráját. A meglepés befejezésével észleleteiről a szárnyparancsnoknak a helyszínéről szolgálati jegyen jelentést tesz. Ezt a jelentést abban az esetben is elő kell terjeszteni, ha érdemben nincs mit jelenteni.

588. Az író-, számoló- és rajzfüzeteket 3 havonként bekövetelni s minden csendőrnek 3—4 dolgozatát részletesen átvizsgálni és elbírálni köteles.

589. Szolgálati utazásai alkalmával, ha az a szolgálat érdekével nem ellenkezik, vasutat (hajót), 7.5 km távolságon túl, ha kerékpárral nincs ellátva, a kincstár költségére kocsit vehet igénybe, lovas szakaszparancsnok lóháton köteles az utat megtenni.

Állomáshelyéről való távollétét a csendőrségi ügyviteli szabályzatban előírt naplójában tartja nyilván.

590. A szárnyparancsnokság székhelyén lévő szakaszparancsnok a szárnyparancsnokot, ha tiszt nem áll rendelkezésre, távollétében helyettesíti. Azonban az alább felsorolt ügyeket elintézni nem jogosult, hanem azokat a szárnyparancsnok rövidebb távolléte esetében emennek fenntartani, hosszabb távollét vagy üresedés esetében pedig az osztályparancsnokság által kijelölt valamely szomszéd szárnyparancsnokhoz, esetleg az osztályparancsnoksághoz előterjeszteni köteles.

Ilyen ügyek a következők:

1. írásbeli feladatok készítése;
2. céllövészet megtartása;
3. rendes szemlék megtartása;
4. utasításellenes vagy aggályos felhívások felett való határozás;
5. felülvizsgálandókról alosztályparancsnoki vélemény szerkesztése;
6. minősítvényi táblázatok szerkesztése;
7. fontosabb kivizsgálások teljesítése;
8. bizalmas természetű ügyek elintézése.

591. A szakaszparancsnokot elvben a helyi örsparancsnok helyettesíti, aki azonban az örsökkel szemben előljárói jogokat csak akkor gyakorolhat, ha az örsparancsnokok között ő a rangban legidősebb. Ha rangban fiatalabb, tevékenysége csak az ügydaraboknak láttamozás nélkül való továbbítására szorítkozik. Ha feltétlenül rangban idősebbel való helyettesítés szüksége forog fenn, ez iránt az osztályparancsnokság intézkedik. Kiszállásokat, meglepéseket, járőr ellenőrzéseket stb. a helyettes, még ha rangban idősebb is, csak akkor foganatosíthat, ha ezzel osztályparancsnoksága megbízza.

102. §. A segéd munkások (kezelők) részére.

592. A segéd munkások (kezelők) a parancsnok (főnök, segéd tiszt) segédközegei s közvetlenül neki vannak alárendelve.

Kötelesek a nekik feldolgozásra kiadott ügyiratokat a csendőrségi ügyviteli szabályzatnak és egyéb

fennálló rendelkezéseknek megfelelően kezelni vagy lemásolni, az előjegyzéseket pontosan vezetni s figyelemmel lenni arra, hogy a határidőre előírt beadványok és jelentések pontosan beérkezzenek, illetőleg felterjesztesenek.

Felelősek, hogy az ügyiratok tartalma és a parancsnok intézkedései általuk avatatlanok tudomására ne jussanak.

Pontosság és lelkiismeretesség, szorgalom és titoktartás olyan követelmények, amelyek a segédmunkásoknál nem hiányozhatnak. Ezért minden az ügykörükre vonatkozó előírást és rendeletet alaposan ismerjenek, az irattárt tartsák rendben, hogy az egyes ügyiratokról szükség esetében kellő felvilágosítással szolgálhassanak.

103. §. A szárnyparancsnok részére.

593. A szárny az örsök közvetlen vezetése szempontjából a csendőrség egyik legfontosabb köteléke.

A szárnyparancsnok alárendelt örseinek alosztályparancsnoka és mint ilyen az osztályparancsnoknak van alárendelve, akit hivatásának teljesítésében támogatni köteles.

Feladata alárendelt örseit a közbiztonsági és a belső szolgálat tekintetében ellenőrizni és irányítani; alárendelt legénységét fegyelmezni, oktatni, nevelni és általában mindazoknak a tennivalóknak megfelelni, amelyek rá, mint alosztályparancsnokra hárulnak.

Örseinek szétszórt elhelyezése ellenére alárendeltjeinek az ő vezető tevékenységét és szabályozó akaratát állandóan érezniök kell. Ezt a célt csak helyes vezetői tevékenységgel és kimagasló egyéni, csendőrségi és katonai tulajdonságokkal biztosíthatja.

594. Elsősorban a szárnyparancsnok felelős a közbiztonsági szolgálat ellátásában, az örsök általános működésében, az örsparancsnokok vagy egyes csendőrök magatartásában, fegyelmezettségében, képzettségében és egyáltalában az egész alosztály állapotában észlelt minden olyan hibáért, amely befolyásának hiányára vall.

Személyesen felelős azért, hogy alárendelt örsparancsnokai a szolgálatot a fennálló utasítások és rendelkezések szerint és minden tekintetben célirányosan vezessék, valamint, hogy a szolgálatkezeléssel kapcsolatos minden visszaélésnek éber ellenőrzés által már eleve eleje vétessék. Ezért a szárnyparancsnok alárendelt örsei fölött állandó és a legapróbb részletekre is kiterjedő ellenőrzést kell gyakorolnia.

Ismernie kell minden egyes alárendeltjét, annak egyéni tulajdonságait, magánviszonyait, használhatóságát, képességeit és megbízhatóságát.

595. A közbiztonság állapotáért is felelős annyiban, hogy területén ne forduljon elő aránytalanul sok kiderítetlen bűneset, a csendőrség működése ellen gyakori panasz, a megelőző szolgálat hiányára valló meglepetés-szerű és nagyobbarányú közbiztonsági zavar stb. Ezért a területén előforduló minden a közbiztonsági szolgálatot érintő eseményről vagy jelenségről idejekorán tudomást kell szereznie, hogy a fentebb jelzett vagy ahhoz hasonló állapotokat és jelenségeket a hatáskörébe tartozó intézkedéseknek helyesen és idejekorán való megtétele által megelőzhesse vagy elháríthassa.

596. A csendőrség tekintélyének és jóhírnevének megőrzésére különös gondot fordítson. Hatóságoknak és magánosoknak a csendőrségről alkotott véleményét állandóan puhatolja és igyekezzék az esetleg felmerülő jogos kifogások okait azonnal kiküszöbölni. Saját magatartását illetően mindig tartsa szem előtt, hogy — különösen ott, ahol tisztikar nincsen, — fokozott megfigyelésnek és megítélésnek van kitéve.

Az ő kötelessége az állomáshelyén levő szakaszparancsnokot a szükséges tennivalókra olyan mértékben kiképezni, hogy ez képes legyen őt távollétében szükség esetén helyettesíteni.

Lovasörsökkel bíró szárnyparancsnok igyekezzék a lovas szolgálatban való jártasságát állandóan tökéletesíteni, alárendeltjeit a lovaglásban és lőügyi ismeretekben továbbképezni és általában a szolgálati lovak kezelésére és ápolására fennálló szabályok pontos megtartására állandó felügyeletet gyakorolni.

597. A szárnyparancsnok sem általános jellegű figyelmeztető-, sem oktatóparancsot kiadni nem jogosult, hanem, ha arra szükség van, az osztályparancsnoksághoz, illetőleg ennek útján a kerületi parancsnoksághoz kell javaslatot tennie.

598. Igyekezzék évente szárnyának minél több községében megjelenni, mely célból szemleutazásainak irányát megfelelően változtassa. Ilyen alkalommal a községi előljárósággal vagy egyes magánegyénekkel érintkezve a közbiztonsági állapotok, az örs működése és a csendőrök magatartása felől tapintatosan tájékozódni köteles.

A szemlével vagy más kiszállással kapcsolatban, de ha szükséges, az osztályparancsnokság engedélyével külön ebből a célból történt kiszállás útján is, évenként legalább hat külszolgálatban álló járőrt, elsősorban a szakasz- és örsparancsnokokat ellenőrizni köteles, amely ellenőrzések számába a helyettese által foganatosított ellenőrzések is beszámítanak.

599. Az illetékes katonai és polgári hatóságokkal a hatáskörébe tartozó ügyekben közvetlen és kölcsönösségen alapuló személyes érintkezést tartson fenn.

A közigazgatási hatóságokkal karöltve gondoskodják arról, hogy minden örskörletben megfelelő számú pihenőszoba álljon a járőrök rendelkezésére.

600. A szárnyparancsnok az örsök által fölterjesztett szolgálati havifüzetet, szolgálati lapokat, fogalmazványokat, felhívásokat és egyéb ügyiratokat átvizsgálja és esetleges megjegyzéseivel az örsöknek visszaadja. Az átvizsgált bűnügyi feljelentések fogalmazványai alapján örseit útbaigazításokkal és oktató figyelmeztetésekkel látja el, a hiányos nyomozások kiegészítésére vagy a kiderítetlenül maradt bűnesetek pótnyomozására utasítja, a jelen utasításban elrendelt nyomozó cselekmények köteleességszerű teljesítésének elmulasztása miatt felelősségre vonja őket. Ebből az ellenőrzési kötelezettségből folyóan a szárnyparancsnoknak jogában áll minden olyan nyomozó cselekmény teljesítését saját felelősségére elrendelni, amelynek teljesítésére a csendőrség a jelen utasítás értelmében saját kezdeményezé-

séből is jogosult, illetőleg köteles. Olyan ügyekben azonban, amelyekben az illetékes bíróság vagy hatóság már intézkedett, a szárnyparancsnok nem intézkedhetik, hanem az esetleg szükségesnek vélt intézkedések megtételére a bíróság vagy hatóság figyelmét felhívhatja.

A szolgálati havifüzet, szolgálati lapok, fogalmazványok, felhívások és egyéb ügyiratok ellenőrzésének főképen a következőkre kell kiterjednie:

a) *Szolgálati havifüzetnél:* vajjon az a csendőrségi ügyviteli szabályzat szellemében van-e vezetve, egyezik-e az minden tekintetben a beterjesztett szolgálati lapokkal; a belsőszolgálat kezelése helyes-e; az előírt tananyag képezte-e oktatás tárgyát; a gyakorlatok, lovardai lovaglás (lovasszöveg) megtartottak-e; az otthon lévő legénységgel a napirend szerinti foglalkozás be lett-e tartva; a szolgálatba való vezénylésnél nem történt-e részrehajlás; az eltávozási engedéllyel távol voltak és a szabadságoltak idejekorán bevonultak-e; az örsparancsnok vagy a helyettese az előírt ellenőrzéseket teljesítette-e; az örsparancsnok milyen szolgálatokat végzett és a pótnyomozásokat idejében ejtette-e meg; az illetékes szolgálati órákat, beleértve az oktatásra, gyakorlatra és egyéb különleges szolgálatokra fordított időt, helyesen számították-e ki, továbbá, hogy mindenkinek az előírt havi szolgálati óraszámát megvan-e s végül, hogy a szakaszparancsnok foganatosított-e meglepést az örsön.

b) *Szolgálati lapoknál:* a szolgálat előírása helyes-e, leportyázott-e a járőr minden előírt tereptárgyat és ez kellőképpen bizonyítva van-e, nem vett-e a járőr a megengedettnél több vagy a teljesítményhez képest túl sok időt igénybe, ha igen, ez kellően indokolva van-e; az egyes távolságoknak és a szolgálat összetartamának kiszámítása helyes-e; az előírt pihenőket és leseket megtartották-e; ezek tartama nem haladta-e meg az előírt időt; az ellenőrzés helyesen történt-e, az illetékes szolgálati órák számát helyesen számították-e ki.

c) *Hatósági felhívásoknál:* a kibocsátó hatóság felhívásra jogosítva van-e, a felhívás nem szabálytalan-e, annak teljesítése a csendőrség feladata-e, a felhívást

kellő időben, vagy ha az időhöz kötve nem volt, nem túlkésőn teljesítették-e, a felhívás teljesítése kellően igazolva van-e.

d) *Bűnügyi feljelentések fogalmazványainál*: az abban tárgyalt ügy a csendőrség hatáskörébe tartozik-e, a jelentést megfelelő helyre tették-e, nem indították-e meg a nyomozást indokolatlan késedelemmel, az eset tényállása tisztán áll-e, az a kellő részletességgel és kellő tárgyilagossággal van-e leírva, nemcsak a terhelő, de a mentőtanukat is kikérdezték-e, ki van-e a cselekmény kellően derítve, az esetleg megtartott házkutatás, illetőleg foganatosított elővezetés, elfogás stb. a törvény, a fennálló rendeletek és a jelen utasítás vonatkozó szakaszai alapján jogos és szabályszerű volt-e, a bűnjelek kezelése szabályszerű volt-e, nem követett-e el a járőr a nyomozás folyamán tiltott cselekményt, a statisztikai adatok helyesek-e, a bűncselekmény minősítése megfelelő-e és az alkalmazandó törvény helyes szakaszát vették-e a minősítés alapjául.

Az őrsökről beérkezett összes fogalmazványokat a szárnyparancsnok nemcsak tartalmi, hanem alaki szempontból is elbírálni köteles. Különös gondot fordítson arra, hogy a felterjesztett fogalmazványokat gondos és olvasható írással írják, mondatszerkesztésük és fogalmazásuk nyelvtani szempontból is helyes legyen, mert főképen a fogalmazványok részletes ellenőrzése útján tudja alárendeltjeit a helyes írásra és fogalmazásra megtanítani.

601. Az őrsök létszámának kiegészítését, megerősítését vagy az e célból szükséges vezénylések elrendelését az osztályparancsnokságtól kéri. Javaslatot tehet az őrsök létszámának megváltoztatására, őrsök (különítmények) felállítására, áthelyezésére, megszüntetésére, lovasítására vagy gyalogosítására és végül állandó járőrök kirendelésére.

A szárnyparancsnoknak a vármegye általános és a szárny részletes térképével ellátva kell lennie. Az utóbbiban az őrsök állomáshelyein, továbbá a szárny és az őrskörletek határain kívül a szomszédos őrsállomásokat és a térképen fel nem tüntetett tereptárgyakat tussal meg kell jelölni.

602. A szárnyparancsnok szakaszparancsnokainak és az őrsparancsnokoknak meghallgatása mellett javaslatot tesz az őrsparancsnok-helyettesek kinevezésére, úgyszintén az arra alkalmas egyéneknek a járőrvezetői tanfolyamba és az őrsparancsnokképző iskolába vezénylésére.

Javaslatot tehet továbbá kitüntetésre, megdicséresre, jutalmazásra, segélyezésre, áthelyezésre és eltávolításra, véleményt ad az előléptetési sorban lévőkről, megbízhatatlanoknak bizonyult őrsparancsnokok és őrsparancsnok-helyettesek elmozdítását javasolhatja. A felülvizsgálandókról az alosztályparancsnoki véleményt, alárendelt legénységéről a minősítvényi táblázatot ő szerkeszti meg.

Alárendeltjeinek — tiszték kivételével — egyhuzamban legfeljebb 14 napig terjedő szabadságot engedélyezhet. A legénységre kiszabott fegyelmi fenytéseket ő hajtja végre.

603. A szárnyparancsnok köteles az őrsök közigazdálkodásának szabályszerű és célirányos vezetését ellenőrizni és általában a legénység jólétének előmozdítására tőle telhetően közreműködni.

Gazdászatkezelési ügyködése csak a legszükségesebb tennivalókra terjed ki. Mind ezeket, mind általános irodai tennivalóit külön utasítás szabályozza.

A szárnyparancsnok — ép úgy a többi tiszt is — állomáshelyét a foglalkozási idő után a legközelebbi foglalkozási idő kezdetéig külön engedély nélkül is elhagyhatja, de tartózkodási helyét a helyettesével, illetőleg a napossal közölnie kell.

604. A szárnyparancsnok a szakaszparancsnokot az alárendelt őrsök meglepésére, nyomozások és pótnyomozások megejtésére, közbiztonsági szolgálatban álló vagy összpontosított járőrök ellenőrzésére a szükséghez képest bármikor kirendelheti.

605. A szárnyparancsnokhelyettes tennivalóit a szárnyparancsnok határozza meg. Minden olyan ténykedésre, amelynek elvégzése céljából kiszállani jogosult vagy köteles, tisztii helyettesét is kirendelheti, hacsak a szárnyparancsnok személyes kiszállását nem rendel-

ték el, vagy azt a végzendő ténykedés fontossága meg nem követeli.

A szakaszparancsnok a szárnyparancsnok helyettesítésével csak ideiglenesen és csak akkor bízható meg, ha erre a célra tiszt nem áll rendelkezésre.

104. §. Az iskolaparancsnok részére.

606. A csendőrök kiképzését és továbbképzését az iskolaparancsnok vezeti, aki a kiképzés eredményéért személyesen felelős és minden tekintetben közvetlenül az osztályparancsnoknak van alárendelve.

Az iskolaparancsnok kötelessége a csendőrségi oktatási és kiképzési utasítás szellemében, valamint a kiképzési tervek szerint a csendőrséghez toborzott újonc próbacsendőröket újonckiképzésben, az iskolába vezényelt és katonailag kiképzett próbacsendőröket első elméleti kiképzésben részesíteni, az örsökről az iskolába vezényelt rangosztályba nem sorolt havidíjasokat és altiszteket mind elméleti, mind gyakorlati szempontból továbbképezni.

607. Minthogy az iskola hallgatói különböző előképzettségű és gondolkodású egyénekből állanak, a legénységgel való állandó foglalkozást pedig a közbiztonsági szolgálat nem korlátozza, az iskolaparancsnok használja fel ezt a kedvező alkalmat az oktatással párhuzamos nevelésre, ferde szokások és téves felfogások kiküszöbölésére, az istenfélelem, hazaszeretet, közszellem és egyetértés, valamint a testület és hivatás iránti szeretet megszilárdítására.

Tekintettel arra, hogy az iskola karhatalmi alakulat is, az iskolaparancsnok köteles gondoskodni arról, hogy az iskola legénységét, szükség esetében, bármikor menetkész állapotba helyezni és karhatalmi szolgálatra alkalmazni lehessen.

608. Az ő kötelessége a segédoktató személyzet kiképzése, hogy szükség esetében abból megfelelő tartalék álljon rendelkezésére.

609. Az iskolaparancsnok jogai és kötelességei megegyeznek az alosztályparancsnokéval és őt a fegyelmi fenytő hatalom gyakorlása, továbbá szabad-

ságok engedélyezése tekintetében ugyanazok a jogok illetik meg, mint a szárnyparancsnokot.

Jogában áll a csendőrségi szolgálatra akár erkölcsi, akár szellemi vagy testi fogyatkozás miatt alkalmatlanoknak bizonyult próbacsendőrök elbocsátása iránt javaslatot tenni.

610. Az iskolához beosztott alantos tisztek, valamint a segédoktatók tennivalóit az iskolaparancsnok állapítja meg.

Az időnkint felállított különleges legénységi tanfolyamok parancsnokai számára az iskolaparancsnok részére előírt határozványok mértékadóak.

105. §. Az előadók részére.

611. Az előadók a nekik kiutalt munkakörben a parancsnok (segédtiszt) segédközegei és közvetlenül a parancsnoknak (segédtisztnak) vannak alárendelve.

Kötelesek a nekik kiosztott ügyeket akár a parancsnok (segédtiszt) utasításai szerint, akár önállóan lelkiismeretesen és pontosan feldolgozni. Fontosabb ügyek elintézése előtt a parancsnok (segédtiszt) döntését ki kell kérniök.

Az előadók felelősek azért, hogy a munkakörükbe tartozó ügyeket a kitűzött határidő alatt akként dolgozzák fel, hogy pótintézkedések kiadása szükségessé ne váljék; ezért azokat a törvényeket, rendeleteket és utasításokat, amelyek az általuk elintézendő ügyekre irányadóak, alaposan ismerniök kell.

Ha a parancsnok (segédtiszt) valamely ügy feldolgozására olyan meghagyást adna, amely az érvényben lévő törvényekbe, rendeletekbe vagy utasításokba ütköznék, erre a parancsnok (segédtiszt) figyelmét nyomban fel kell hívniök.

Az előadókat egyáltalában lelkiismeretesség, pontosság, ügykörükben való teljes jártasság és tájékozottság jellemezze.

Az előadók a hozzájuk beosztott segéd munkások munkakörét megállapítani s őket tennivalóik pontos elvégzésében ellenőrizni kötelesek.

106. §. A kerületi és osztály segédtszt részére.

612. A segédtszt a parancsnokának, ennek távollétében pedig helyettesének első segédközege és előadója. Minden tekintetben közvetlenül parancsnokának van alárendelve. Ő a kapocs a parancsnok és az alárendelt tisztikar között.

A segédtszt személyesen felelős minden általa jelentett olyan adat helyességéért, amelynek alapján parancsnokának valamely ügyben döntenie kell.

A segédtszt gondoskodik arról, hogy a parancsnokság címére érkezett minden ügydarab a kellő időben átvétessék, a sürgős ügyek azonnal, egyéb ügyek pedig a parancsnoka által meghatározott időben a parancsnok elé terjesztessenek és ennek elhatározása kikérjessék.

Az előadó tisztek munkakörét a segédtszt meghallgatásával a parancsnok határozza meg, a segédmunkásokét pedig a segédtszt. A beérkezett ügyeket feldolgozás végett ő osztja ki.

613. A segédtszt gondoskodik arról, hogy a csendőrségi ügyviteli szabályzat rendelkezéseit pontosan megtartsák, különösen pedig, hogy a kiadványokat kellő időben továbbítsák, az ügymenetben fennakadás ne álljon be és indokolatlan hátrálék ne keletkezzék. Ügyiratok elintézésében a kerületi segédtszt rendszerint csak annyiban vesz részt, hogy a neki alárendelt előadó tisztek és segédmunkások munkáját a parancsnoknak leendő bemutatás előtt átvizsgálja és kézjegyével ellátja.

Felelős azért, hogy a beadványok és a felsőbb helyre előterjesztendő jelentések határidőit pontosan megtartsák.

A segédtsztnak a parancsnokságnál megforduló minden ügyről alaposan tájékozottnak kell lennie, ezért őt a parancsnokságnak többi, neki alá nem rendelt előadója is köteles az ügykörébe tartozó minden fontosabb ügyről állandóan tájékoztatni és e célból egyes ügydarabokat betekintésre hozzá áttenni.

614. A segédtszt őrzi meg és tartja nyilván a parancsnok által rábízott és titkos kezelést igénylő ügyiratokat, szolgálati könyveket és egyéb tárgyakat, köte-

les továbbá a hivatalos pecsét- és címnyomó biztos megőrzéséről is gondoskodni, hogy azokkal visszaélés ne történjék.

Kihallgatásoknál mindig jelen kell lennie, hacsak parancsnoka másként nem rendelkezik.

A parancsnokság által kiadandó parancsokat a segédtszt állítja össze s ő felelős azért, hogy minden intézkedés vagy értesítés a parancsokban idejekorán megjelenjék.

615. A segédtszt a hozzá beosztott előadó tiszteknek és segédmunkásoknak közvetlen előjárója, ez utóbbiak felett a fegyelmi fenytő hatalmat a kerületi segédtszt az osztályparancsnokot, az osztálysegédtszt pedig az alosztályparancsnokot megillető mértékben gyakorolja. A parancsnoksághoz beosztott csendőröknek az osztálysegédtszt 14 napig, a kerületi segédtszt pedig 6 hétig terjedhető szabadságot engedélyezhet.

107. §. Az osztályparancsnok részére.

616. Az osztályparancsnok a kerületi parancsnoknak van közvetlenül alárendelve.

Feladata alárendelt alosztályainak, különösen pedig a szárnyparancsnokoknak működését ellenőrizni, a közbiztonsági és belső szolgálat szabályszerű és célirányos kezelése felett örködni, ezeket a szolgálatokat felsőbb fokon irányítani, az idevonatkozó utasítások és szabályzatok pontos megtartása fölött örködni, a legénység beható és egyöntetű oktatására és kiképzésére felügyelni, illetőleg azt vezetni és végül gazdasági hivatala útján parancsnokságának gazdasági ügyeit ellátni.

Jogában áll bármikor ott megjelenni vagy alárendelt tisztjeit oda kirendelni, ahol azt akár közbiztonsági intézkedések, akár pedig fegyelmi tekintetek szükségessé teszik. Ilyen kirendelésekből felmerülő költségek felszámítására az engedélyt ő adja meg, saját személyére nézve pedig azt utólag kéri a kerületi parancsnokságtól.

A szolgálat menetének ellenőrzése, valamint a szárnyparancsnokok működésének felülbírálása végett, az osztályparancsnok negyedévenként egy-két örsének egy havi fogalmazványait, szolgálati havi füzetét és

szolgálati lapjait — a szárnyparancsnok által történt átvizsgálásuk után — követelje be.

617. Gondoskodik arról, hogy a legénység a rendszeresített létszám szerint osztassék el, továbbá arról is, hogy nagyobb arányú és a közbiztonságot veszélyeztető mozgalmak, zavargások vagy lázongások esetében a szükséges karhatalmi erő kellő időben és helyen rendelkezésre álljon.

A szolgálat érdekében a polgári hatóságokkal és a katonai parancsnokságokkal közvetlen írásbeli és személyes érintkezést tart fenn, a kölcsönös együttműködést és egyetértést biztosítja.

618. Ő osztja be a csendőröket az őrsparancsnokok kivételével az őrsökre. Ő intézkedik ezeknek a parancsnoksága területén való áthelyezése és vezénylése iránt, valamint a kerületen belül egyik osztály területéről a másik osztály területére való áthelyezése iránt, utóbbi esetben az érdekelt osztályparancsnokkal való előzetes megegyezés útján. Az őrsparancsnokok áthelyezése iránt az illetékes szárnyparancsnok meghallgatásával a kerületi parancsnokságnak javaslatot tesz.

A legénység beosztásánál és áthelyezésénél legyen figyelemmel a nyelvismeretre, a vidék ismeretére, valamint arra, hogy senki se jusson olyan állomásra, ahol alkalmazása bármely okból a szolgálatra hátrányos volna. (Lásd a 86. pontot.) Figyelemmel kell lennie továbbá arra is, hogy minden őrsön alkalmas őrsparancsnokhelyettes és megfelelő számú alkalmas járőrvezető álljon rendelkezésre.

A bevonult próbacsendőröket az idevonatkozó szabályok szem előtt tartásával ő esketi fel. Ő nevezi ki az őrsparancsnokhelyetteseket és ezt alosztályaival közli.

Elsősorban felelős azért, hogy alárendeltjeit kizáróan rendszeresített helyeken alkalmazzák, valamint, hogy a legénységet a közbiztonsági szolgálattól semmiféle címen el ne vonják.

619. Az osztályparancsnok minden alárendeltjének a csendőrségi szolgálatban szükséges kiképzetéséért, valamint a katonai rend és fegyelem fenntartásáért személyesen felelős. Az iskolában lévő csendőrök kiképzését ellenőrzi s vizsgájukon résztvesz.

Ha szükséges, félévenként általános figyelmeztető parancsokat adhat ki; oktató parancsok kiadására a kerületi parancsnoksághoz tesz javaslatot.

A közbiztonsági szolgálatban vagy egyébként szerzett kiváló érdemek elismerése végett a tiszteknek és a legénységnek megdicsézésére vagy kitüntetésére, különös méltánylást érdemlő esetekben pedig segélyezésére a kerületi parancsnoksághoz javaslatot tesz. A szárnyparancsnok meghallgatásával javaslatba hozza a járőrvezetői tanfolyam és őrsparancsnokképző iskola hallgatására alkalmas altiszteket.

A próbacsendőrök véglegesítésére nézve hozzá érkezett előterjesztéseket alapos bírálat alá veszi és amennyiben a próbacsendőr megtartása a szolgálat érdekében áll, véglegesítésére, ellenkező esetben leszerelésére, javaslatot tesz.

620. Tisztek részére egyhuzamban legfeljebb 14 napig terjedő, rangosztályba nem sorolt havidíjasok és altisztek részére pedig 6 heti szabadságot engedélyezhet. Az általa engedélyezett tiszti szabadságok tartamát, nemét, helyét, megkezdését és befejezését a kerületi parancsnokságnak esetről-esetre bejelenti.

A honvéd és közrendészeti kórházak igazgatóságaival, esetleg polgári kórházakkal történt előzetes megállapodás után, ő jelöli meg azokat a kórházakat, ahová az egyes alosztályok beteg legénységét át kell adni. Az osztály állomáshelyén lévő kórházakban ápolt csendőregyéneket időnkint, az állomáshelyén kívül lévő kórházakban ápolt csendőregyéneket szemléli alkalmával személyesen látogassa meg, vagy alárendelt tisztjeivel látogattassa meg.

Ha valamely alárendelt szárnyparancsnokságának nem tiszt áll az élén, vagy ha a tiszti parancsnok szárnya vezetésében tartósan akadályozva van, az osztályparancsnok jelöli ki azt a szárnyparancsnokot, aki az ilyen szárny tiszti elintézését igénylő ügyeit végzi.

Ellenőrzi, hogy a szárnyparancsnok és helyettese közt a munkakör arányosan elosztva s utóbbi a szolgálat minden ágában felváltva foglalkoztatva legyen.

Gondoskodik arról, hogy alárendelt alosztályai a csendőrséget érintő, vagy a csendőrség által teljesítendő

szolgálatra vonatkozó törvényekkel, rendeletekkel, szabályrendeletekkel, parancsokkal és hivatalos lapokkal, valamint a szükséges oktatási segédeszközökkel ellátassanak.

Lovas örsökkel bíró osztályparancsnoknak a lovas szolgálatot illető kötelességei azonosak a szárnyparancsnokéival azzal a különbséggel, hogy e tekintetben szárnyparancsnokait is ellenőrzi és irányítja.

621. Az osztályparancsnok köteles gondoskodni arról, hogy alárendeltjei illetményeiket és ruházatukat az előírt időben és mennyiségben hiánytalanul megkapják, valamint, hogy a kincstári javak, különösen pedig a lovak, a ruházat, a fegyverzet és a felszerelés mindig kifogástalan állapotban legyenek és szabályszerűen gondoztassanak. E tekintetben, valamint a katonai rend fenntartása érdekében az alárendelt gazdasági hivatalt ellenőrzi, annak pénztárát havonként, raktárát pedig negyedévenként rovincsolja.

Az osztályparancsnok kötelessége a csendőrségi laktanyáknak biztosításáról és karbantartásáról gondoskodni. A laktanyák kibérlése végett a tulajdonosokkal közvetlenül érintkezik és a szerződések megkötésére a kerületi parancsnoksághoz ő tesz javaslatot.

Az osztályparancsnokot távolléte esetében az ő állomáshelyén lévő s rangban legidősebb alárendelt tisztje helyettesíti.

108. §. A beosztott törzstisztek részére.

622. A beosztott törzstisztek a csendőrkerületi parancsnokság törzséhez tartoznak és közvetlenül a csendőrkerületi parancsnoknak vannak alárendelve. A beosztott törzstisztek közül a rangidősebb a „csendőrkerületi parancsnok helyettes“, akit ebbe a minőségébe a belügyminiszter nevez ki.

A parancsnokot távollétében minden tekintetben a helyettes, ennek távollétében pedig a másik beosztott törzstiszt helyettesíti, kivéve azokat a fontosabb ügyeket, amelyeknek elintézését a parancsnok magának tartotta fenn.

A beosztott törzstisztek kötelessége a csendőrkerületi parancsnokot hivatásának minden ágazatában határozatosan támogatni és a parancsnok által részükre kijelölt munkakört, illetőleg az esetleges különleges alkalmazással járó különös tennivalókat ellátni.

109. §. A csendőr kerületi parancsnok részére.

623. A csendőrkerületi parancsnok összes alárendelt alakulatainak csapatparancsnoka és közvetlenül a csendőrség felügyelőjének van alárendelve.

A csendőrkerületi parancsnok kötelessége a katonai és hazafias szellem ápolása, a közszellem emelése, a fegyelem fenntartása, a közbiztonsági szolgálatnak a törvények és szabályzatok keretén belül való irányítása, továbbá a katonai gazdasági és belső ügyek felsőbb fokon való igazgatása, végül a teljes egyöntetűségnek minden tekintetben való biztosítása. Tennivalóinak ellátásában a beosztott törzstisztek, a segédtsízt és az előadók támogatják. A szolgálat érdekében köteles a közvetlen támogatására hivatott törzstiszteket a parancsnokságnál előforduló eseményekről és ügyekről tájékoztatni, fontosabb esetekben javaslataikat meghallgatni és velük minden lényegesebb rendelkezését és intézkedését közölni.

Minden rendelkezése olyan keretben mozogjon, amely az alárendelt parancsnokokat az őket megillető felelősséghez és önállóságához szoktatja és a jelen utasítás által biztosított hatáskörüket nem sérti.

624. Köteles a tisztikarára katonai, tudományos és társadalmi tekintetben nevelő és vezető befolyást gyakorolni és e célból a beosztott törzstisztjeinek közreműködését is igénybevenni.

Igyekezzen minden egyes alárendelt tisztjének előképzettségét, tehetségét és személyes tulajdonságait megismerni. Iparkodjék a legénység közül legalább a szakaszparancsnokokat és örsparancsnokokat használhatóságuk, képzettségük és jellemtulajdonságaik tekintetében megismerni, hogy őket a szolgálat érdekében célszerűen és megfelelő helyen alkalmazhassa.

625. Ő esketi fel a csendőrséghez felvett tiszteket és felügyel a próbaszolgálatra felvett tisztek gyakorlati irányú kiképzésére.

Őt illeti meg általában a becsületügyi eljárás megindításának joga a főtiszték ellen.

Ő vezeti a csendőr kerület valamennyi tisztjéről a büntetési jegyzőkönyvet, őrzi a minősítvényi táblázatainak fogalmazványát, kötelezőiket, büntetési jegyzőkönyvi kivonataikat és eskülapjaikat.

Megtartja időközönként a Szolgálati Szabályzat I. Rész 232. pontjában szabályozott főkihallgatásokat.

626. Bizalmi állásra és különleges alkalmazásra tisztjeit maga választja ki és választásához képest az ilyen állásra való kinevezésük vagy alkalmazásuk végett felsőbb helyre előterjesztést tesz.

Gondoskodik arról, hogy összes alárendeltjeinek minősítvényi táblázatai a vonatkozó szabályok és rendeletek értelmében évente pontosan megszerkeszteszenek.

627. A kerületi parancsnok fel van hatalmazva bármikor megjelenni ott, vagy alárendelt tisztjei bármelyikét kirendelni oda, ahol az akár közbiztonsági, akár fegyelmi vagy bármi más belső szolgálati tekintetből szükséges. Állomáshelyének 48 óránál tovább tartó elhagyását a belügyminiszternek (szolgálati és személyi osztály útján) és a csendőrség felügyelőjének bejelenteni köteles.

Gondoskodik arról, hogy az arra alkalmas altisztek a kellő időben és számban járőrvezetőkkel, illetőleg őrsparancsnokhelyettesekkel, őrsparancsnokokká és szakaszparancsnokokká kiképeztessenek.

628. Jogában áll a közbiztonsági szolgálatban vagy egyéb alkalmakkor szerzett kiváló érdemek elismeréséül tiszteket csendőrkerületi parancsban, rangosztályba nem sorolt havidíjasokat és altiszteket pedig okirattal vagy csendőrkerületi parancsban megdícsérni, avagy felsőbbfokú megdícsérésük, kitüntetésük vagy jutalmazásuk iránt felterjesztést tenni.

Jogában áll ideiglenes különítmények felállítása, állandó járőrök kirendelése, osztályok és alosztályok felállítása, megszüntetése, áthelyezése, létszámának fel-

emelése és leszállítása, végül őrsök lovasítása és gyalogosítása végett a belügyminiszternek (szolgálati osztály útján) javaslatot tenni.

629. Alkalmas legénység felvétele által gondoskodik arról, hogy rendszeresített állománya mindenkor teljes legyen. Rendezi az egyes osztályparancsnokságok állományának kiegészítését és szétosztja a próbacsendőröket. Ő állapítja meg a belügyminiszter által osztályonként meghatározott létszám keretén belül az egyes alosztályok és őrsök rendszeresített létszámát. Személyesen felelős azért, hogy az általa felvett legénység az előírt feltételeknek mindenben megfeleljen.

Intézkedik a legénységi felülvizsgálati eljárás megindítása, a felülvizsgálandó legénységnek a bizottság előtt való megjelenése, valamint a felülvizsgálatokhoz csendőrtiszt kirendelése iránt. Ő utalja a toborzó bizottság elé azokat a rangosztályba nem sorolt havidíjasokat és altiszteket, akik irodai alkalmaztatásukat óhajtják.

630. Őt illeti meg az őrsparancsnoki állásra való kinevezés és az ettől az állástól való megfosztás joga. Intézi az őrsparancsnokok áthelyezését a kerület kötelekén belül, valamint az összes csendőrök áthelyezését, az egyik kerületből a másikba, az utóbbit az illetékes kerületi parancsnoksággal való kölcsönös megegyezés alapján. Kijelöli az őrsparancsnoki és gazdasági tiszt-helyettesi sarjadékat, valamint a pótlóidomítókat. Ő utalja ki az irodákba rendszeresített segédmunkás személyzetet. Felelős azért, hogy a közbiztonsági szolgálatról, illetőleg hivatásszerű beosztásától indokolatlanul senkit el ne vonjanak és meg nem engedett szolgálatokra vagy nem rendszeresített helyen senkit ne alkalmazzanak.

631. A járőrvezetői tanfolyam, őrsparancsnokképző iskola és gazdasági tiszt-helyettesi tanfolyam hallgatóit kijelöli, a neki alárendelt iskolák és tanfolyamok felett felügyeletet gyakorol vagy gyakoroltat és azok vizsgáin elnököl vagy beosztott törzstisztjeinek egyikét ebből a célból kirendeli.

A szolgálat- és fegyelemkezelés terén előfordult tanulságos eseményeket oktató parancsok alakjában ki-

adja. Ezenkívül félévenként figyelmeztető parancsokat is adhat ki.

Mint a bünvádi üldözés elrendelésére hivatott illetékes parancsnoknak jogállását és tennivalóit a m. kir. honvédség katonai bünvádi perrendtartása, az erre vonatkozó utasítások s különleges szervezeti rendelkezések határozzák meg.

632. Szabadságot engedélyez a tisztek (tisztviselők) részére egyhuzamban legfeljebb 4 hétre, csendőrök részére pedig a megengedett legmagasabb mértékben.

Ő eszközli ki az engedélyt a gyógyfürdők használatára, intézkedik az elmebeteg csendőregyéneknek elme-gyógyintézetbe való felvétele és elszállítása, szükség esetében kórházi megfigyelése iránt.

633. Őt illeti meg az altisztek és tiszthelyettesek előléptetésének joga; az utóbbiakról rangsorozati lajstromot vezet.

Ő adja meg a nősülési engedélyt a tiszthelyettesek és altisztek részére, ő ítéli oda a szolgálati jeleket (tisztek kivételével) és ő intézkedik azoknak igénylése és kiadása iránt.

Törzsgazdasági hivatala útján intézi a gazdasági és számviteli ügyek végzését, illetőleg felügyel erre, ellenőrzi a legénység felszerelését, felfegyverzését, ruházatát, elszállásolását, közétkezését és mindennemű illetményének szabályszerű folyósítását. Végül gondoskodik tiszti és legénységi parancsnokságainak elhelyezéséről.

634. Az a csendőr kerületi parancsnok, akinek parancsnoksága alatt lovas alosztályok is vannak, köteles örködni a felett, hogy alárendelt tisztjei és lovas legénysége a lovassági szabályzatokban jártasak legyenek és ezeket a szabályzatokat megtartsák.

635. A csendőr kerületi parancsnok helyettes, illetőleg a beosztott törzstiszt munkakörét ő állapítja meg.

MELLÉKLETEK.